

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

Research Article / Araştırma Makalesi

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

An Example of Prosopography in the Second Constitutional Period: Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye

II. Meşrutiyet Döneminde Bir Prosopografi Denemesi: Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye

Özgür Erbulut*

Abstract: In traditional Ottoman historiography, the genre of biography developed as a continuation of earlier traditions, taking shape around short biographical accounts of historians, poets and artisans, and religious scholars. This prosopographical tradition largely persisted through biographies of sultans, members of the ulema, and other prominent elites. With the establishment of the Sicill-i Ahvâl Commission in 1879, official biographical records of bureaucrats began to be systematically compiled by the state according to standardized formats. These records typically included information such as date of birth, father's name, education, and official duties, while excluding subjective elements. By 1909, however, a markedly different prosopographical work emerged under the title *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*. The aim of this study is to highlight the distinctions between this work and earlier biographical compilations. Prepared by a commission, this publication represents a unique endeavor in that it included the autobiographical submissions of all officials—regardless of rank—who provided their *curricula vitae*, thereby offering bureaucrats an opportunity to present themselves. Based on comparative historical analyses conducted on copies of the work accessed through digital collections of various libraries, it has been determined that only a few fascicles of the publication were printed and that it was not continued. In light of these findings, it is evident that the work, produced in the aftermath of the proclamation of the Second Constitutional Period, adopts an egalitarian tone and, in line with the ideology of Ottomanism, includes minority bureaucrats. Distinguished by these features, the work constitutes a significant source for future studies on the late Ottoman bureaucracy.

Keywords: *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*, Prosopography, Ottoman Biographical Tradition, Curriculum Vitae, Ottoman Bureaucrats.

Öz: Geleneksel Osmanlı tarih yazıcılığında biyografi türü, önceki geleneğin bir devamı olarak tarihçi, zanaatkâr ve din adamları hakkındaki kısa biyografiler etrafında şekillenmiştir. Bu prosopografik gelenek daha çok padişah, ulema ve tanınmış diğer seçkin kişilerin biyografileri üzerinden devam etmiştir. 1879'a gelindiğinde Sicill-i Ahvâl Komisyonu'nun kurulmasıyla birlikte, bürokratların resmî biyografi kayıtları devlet eliyle ve belirli kalıplarla tutulmaya başlanmıştır. Daha çok memurun doğum tarihi, baba adı, eğitimi ve görevlerine yer verilen bu kayıtlar öznel bilgiler içermemektedir. 1909 yılına gelindiğinde ise önceki gelenekten tamamen farklı olarak *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye* adıyla yeni bir prosopografik eser

* Lecturer Dr., Adıyaman University, Rectorate, Department of Atatürk's Principles and History of the Turkish Revolution
Öğr. Gör. Dr., Adıyaman Üniversitesi, Rektörlük, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-6401-110X>

oerbulut@adiyaman.edu.tr

Cite as/ Atıf: Erbulut, Ö. (2026). An example of prosopography in the Second Constitutional period: *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye* / II. Meşrutiyet Döneminde bir prosopografi denemesi: *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*. *Turkish Studies-Comparative Religious Studies*, 21(Ö1), 817-862. [Special Issues Dedicated to Prof. Dr. Mahmut Özer]. Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.90267>

Received/Geliş: 24 March/Mart 2026

Accepted/Kabul: 15 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 20 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

meydana getirilmiştir. Bu çalışmanın amacı, bu eserin diğer biyografi çalışmalarından farkını ortaya koymaktır. Bir komisyon tarafından hazırlanan bu eser, alt veya üst düzey memur farkı gözetilmeksizin tercüme-i hâlini gönderen herkesin özgeçmişinin yayımlandığı ve memurlara kendilerini takdim etme fırsatı sunan özgün bir çalışmadır. Çeşitli kütüphanelerin dijital kaynaklarından ulaşılan eser üzerinde yapılan karşılaştırmalı tarihsel analizler neticesinde, yayının yalnızca birkaç cüzünün basıldığı ve devamının gelmediği tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular ışığında; II. Meşrutiyet'in ilanından sonra çıkması sebebiyle eşitlikçi bir dille kaleme alınan bu eserde, Osmanlılık fikri doğrultusunda azınlık bürokratlara da yer verildiği görülmüştür. Diğerlerinden ayrılan yönleriyle bu eser Osmanlı son dönem bürokrasisi üzerine yapılacak olan çalışmalar için önemli bir kaynak niteliğindedir.

Araştırma bulgularına göre, bu eseri benzerlerinden ayıran en önemli fark, yalnızca yüksek rütbeli veya seçkin devlet adamlarına hitap etmemesidir. Tüm idari kademelerde görev yapan memurlara yönelik geniş çaplı bir çağrı yapılarak sıradan görevlilere kalıcı bir hatıra bırakma fırsatı verilmiştir. Bu durum, meşrutiyet yönetiminin eşitlikçi bakış açısını yansıtmaktadır. Ayrıca, eserin Ermeni ve Rum tebaayı da kapsayan kapsayıcı politikası, Müslim-gayrimüslim ayrımını reddederek Osmanlılık ideolojisiyle uyumlu bir tavır sergilemiştir. Giriş bölümünde II. Abdülhamid dönemi karanlık bir dönem olarak nitelendirilmiş, Enver Paşa'nın kendi kaleme aldığı mütevazı biyografinin dahil edilmesi ise editörlerin ideolojik duruşunu açıkça göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, Prosopografi, Osmanlı Biyografi Geleneği, Tercüme-i Hâl, Osmanlı Memurları.

Structured Abstract:

The academic discipline of history does not merely concern itself with the simple chronicling of events; rather, it fundamentally encompasses a detailed examination of the significant individuals who have exerted a profound influence upon the unfolding of these historical occurrences. The initial practices of writing biographical accounts began to emerge within the European context, where church institutions maintained records of births, marriages, and deaths. However, these registers remained inherently limited in scope. Biographical endeavours outside these ecclesiastical parameters initially concentrated on monarchs and royal dynasties. Subsequently, the bourgeois class, possessing economic status if not direct political influence, began commissioning their own biographical narratives to ensure the transmission of their lineage's history to future generations. Over time, this objective transformed into a robust prosopography and biographical (terâcim) tradition within Europe, facilitating the creation of an extensive archival repository.

Within Islamic geography, biography flourished as a distinct literary genre known as Terâcim-i Ahvâl. The reflections of this tradition are clearly observable within the Ottoman Empire. In 1538, the first notable example was the *tezkiye* (biographical dictionary of poets) titled *Heşt Bihişt*, authored by *Sehî Bey*. This was followed by numerous exemplary works, including the monumental *Sicill-i Osmânî* by *Mehmed Süreyya*, which synthesised archival sources, manuscripts, and tombstone inscriptions. Later, *Bursalı Mehmed Tâhir*'s *Osmanlı Müellifleri* documented the lives of various Ottoman intellectuals. Beyond independent literary works, the Ottoman State initiated its own official records. With the establishment of the *Sicill-i Ahvâl* Commission in 1879, detailed registers known as the *Sicill-i Ahvâl Defterleri* were generated. These registers, frequently consulted by contemporary researchers, contain comprehensive information regarding Muslim and non-Muslim bureaucrats, encompassing birth dates, education, professional duties, ranks, and disciplinary records.

In distinct contrast to these state-led or independent biographical efforts, the focal point of this research is the prosopographical work titled *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*, published immediately following the proclamation of the Second Constitutional Era (II. Meşrutiyet). The defining characteristic that sharply distinguishes this specific initiative is that individuals wishing to be included were explicitly requested to personally construct and submit their own biographical narratives. For this reason, the selection of the title *Mir'ât* (Mirror) is not a coincidence. Civil servants were granted the liberty to define themselves as they deemed fit; consequently, they were able to transmit their legacies and self-perceptions to future generations exactly as they wished to be remembered and perceived, bypassing the rigid bureaucratic filters of the state.

Regarding the methodology of this study, meticulous examinations have revealed that the editorial board initially intended to create a massive compendium encompassing all civil servants. However, a systematic assessment of surviving copies, housed in institutions such as the National Library of Türkiye, the Turkish Historical Society, and the University of Toronto, shows that only two volumes were actually brought to fruition. These volumes specifically correspond to the Arabic letters 'Mim-Nun' and 'Ayn-Ghayn'. Through detailed analysis, it has been identified that the biographical accounts of 181 distinct individuals from diverse professional groups were successfully published within the pages of the *Mir'ât*.

According to the findings obtained through this research, a significant difference setting this work apart from its counterparts is that it did not solely cater to high-ranking or elite statesmen. By issuing a widespread public call to all civil servants serving across every administrative tier, the publication provided ordinary officials with a historic opportunity to leave a lasting memorial legacy. This situation highlights the egalitarian perspective championed by the constitutional administration. Furthermore, this initiative is separated from other prosopographical studies by its inclusive policy of representing Armenian and Greek subjects, discarding discriminatory categorisations between Muslim and non-Muslim subjects. This approach indicates that the authors were acting in accordance with the political ideology of Ottomanism. In the introductory section, the preceding era of Sultan Abdulhamid II was characterised as a dark period, while the inclusion of a modest biography written by *Enver Pasha* himself transparently displayed the editors' ideological standpoint.

Upon reaching the conclusion of this study, it is evident that the *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye* extends far beyond being a mere catalogue of bureaucrats. It emerged as a groundbreaking publication that broke away from the *Tezkere-i Meşâhîr* (Biographical Dictionary of the Elite) tradition by welcoming all officials, regardless of their rank. While the classical tradition aimed to paint a flawless portrait of an idealised scholar or obedient soldier, the *Mir'ât* permitted the personal reflection of the individual in the

"mirror" to be narrated by the individual themselves. This paradigm-shifting approach stands as one of the clearest examples of how the *müsavat* (equality) ideology of the Second Constitutional Era was reflected in biographical writing.

The fact that individuals were given the autonomy to portray themselves and that some chose to express their services in poetic verses brought an unconventional nature to the work, a quality impossible to find within official state publications. Additionally, the innovative requirement of requesting a photograph highlighted another distinctive divergence. Even though individuals were asked to pay a fee for including photos, this circumstance, combined with the fact that the work was produced for paying subscribers, serves as a crucial economic indicator reflecting the material dynamics of the era's publishing sector.

In final conclusion, this work stands as an indispensable primary source for researchers focusing on late Ottoman bureaucracy. Researchers should examine these subjective biographical narratives. These subjective biographical narratives should be examined in a comparative manner alongside the official *Sicill-i Ahvâl* registry records. Such an analysis will facilitate the acquisition of new data to complement the existing knowledge of the late Ottoman administrative structure and provide a deeper understanding of the period's social and psychological landscape.

Keywords: Contemporary History, *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*, Prosopography, Biography, Ottoman Bureaucracy, Biographical Dictionary (*Tercüme-i Hâl*).

ملخص منظم:

لا يقتصر مجال التاريخ الأكاديمي على مجرد تسجيل الأحداث بشكل زمني؛ بل يشمل في جوهره دراسة مفصلة للشخصيات البارزة، التي مارست تأثيراً عميقاً على مسار هذه الأحداث التاريخية. بدأت الممارسات الأولى لكتابة السير الذاتية في الظهور في السياق الأوروبي حيث كانت المؤسسات الكنسية تحتفظ بسجلات المواليد والزواج والوفيات. ومع ذلك، ظل نطاق هذه السجلات محدوداً بطبيعته. ركزت الجهود السيرة الذاتية خارج هذه الحدود الكنسية في البداية على الملوك والسلالات الملكية. وفي وقت لاحق، بدأت الطبقة البرجوازية، التي كانت تتمتع بمكانة اقتصادية إن لم يكن بنفوذ سياسي مباشر، في تكليف كتابة سيرها الذاتية لضمان نقل تاريخ سلالاتها إلى الأجيال القادمة. ومع مرور الوقت، تحول هذا الهدف إلى تقليد قوي في علم الشخصيات والسير الذاتية (التراجم) داخل أوروبا، مما سهّل إنشاء مستودع أرشيفي واسع النطاق.

أما في الجغرافيا الإسلامية، فقد ازدهرت السيرة الذاتية كنوع أدبي متميز يُعرف باسم «تراجم الأحوال». ويمكن ملاحظة انعكاسات هذا التقليد بوضوح داخل الإمبراطورية العثمانية. ففي عام 1538، كان أول مثال بارز هو «التزكرة» (قاموس سير الشعراء) بعنوان «هشت بهشت»، التي ألفها سيحي بك. وتلا ذلك العديد من الأعمال النموذجية، بما في ذلك العمل الضخم «سجیل-ی عثمانی» لمحمد سرياء، الذي جمع بين المصادر الأرشيفية والمخطوطات ونقوش شواهد القبور. وفي وقت لاحق، وثّق كتاب «العثمانيون المؤلفون» لبرسالي محمد طاهر حياة العديد من المتقنين العثمانيين. وإلى جانب الأعمال الأدبية المستقلة، بدأت الدولة العثمانية في إعداد سجلاتها الرسمية الخاصة. ومع إنشاء لجنة سجیل-ی أحوال» في عام 1879، تم إنشاء سجلات مفصلة عُرفت باسم «سجیل-ی أحوال دیقترلی». وتحتوي هذه السجلات، التي كثيرًا ما يرجع إليها الباحثون المعاصرون، على معلومات شاملة عن الموظفين المسلمين وغير المسلمين، تشمل تواريخ الميلاد، والتعليم، والواجبات المهنية، والرتب، والسجلات التأديبية.

وعلى النقيض تمامًا من هذه الجهود السيرة الذاتية التي قادتها الدولة أو المستقلة، فإن محور هذا البحث هو العمل السيري المعنون ميرآت-ی سجل الموظفين العثمانيين»، الذي نُشر مباشرة بعد إعلان العهد الدستوري الثاني (المشروع الثانية). والسمة المميزة التي تميز هذه المبادرة بشكل واضح هي أنه طُلب صراحةً من الأفراد الراغبين في إدراج أسمائهم أن يكتبوا بأنفسهم سيرهم الذاتية ويقدموها. ولهذا السبب فإن اختيار عنوان «ميرآت» (المرأة) ليس من قبيل الصدفة. فقد مُنح الموظفون المدنيون الحرية في تعريف أنفسهم بالطريقة التي يرونها مناسبة؛ وبالتالي، تمكنوا من نقل إرثهم وتصوراتهم الذاتية إلى الأجيال القادمة بالضبط بالطريقة التي أرادوا أن يُذكروا بها ويُنظر إليهم، متجاوزين بذلك المرشحات البيروقراطية الصارمة للدولة.

وفيما يتعلق بمنهجية هذه الدراسة، كشفت الفحوصات الدقيقة أن هيئة التحرير كانت تنوي في البداية إنشاء مرجع ضخم يشمل جميع الموظفين المدنيين. ومع ذلك، فإن التقييم المنهجي للنسخ الباقية، الموجودة في مؤسسات مثل المكتبة الوطنية التركية، والجمعية التاريخية التركية «وجامعة تورونتو، يُظهر أنه لم يتم إصدار سوى مجلدين فقط. ويتوافق هذان المجلدان تحديدًا مع الحرفين العربيين «ميم-نون» و«عين-غين». ومن خلال تحليل مفصل، تم تحديد أن السير الذاتية لـ 181 فردًا مختلفًا من مجموعات مهنية متنوعة نُشرت بنجاح على صفحات «مرآة».

ووفقًا للنتائج التي توصلت إليها هذه الدراسة، فإن الفارق الجوهر الذي يميز هذا العمل عن نظرائه هو أنه لم يقتصر على رجال الدولة رفيعي المستوى أو النخبة. فمن خلال توجيه دعوة عامة واسعة النطاق إلى جميع الموظفين المدنيين العاملين في جميع المستويات الإدارية، أتاحت هذه المطبوعة للموظفين العاديين فرصة تاريخية لترك إرث تذكاري دائم. ويُبرز هذا الوضع المنظور المساووي الذي دافعت عنه الإدارة الدستورية. علاوة على ذلك، تتميز هذه المبادرة عن الدراسات الشخصية الأخرى بسياساتها الشاملة التي تمثل الرعايا الأرمن واليونانيين، متجاهلة التصنيفات التمييزية بين الرعايا المسلمين وغير المسلمين. ويشير هذا النهج إلى أن المؤلفين كانوا يتصرفون وفقًا للأيديولوجية السياسية العثمانية.

ففي القسم التمهيدي، وُصفت الحقبة السابقة للسلطان عبد الحميد الثاني بأنها فترة مظلمة، في حين أن إدراج سيرة ذاتية متواضعة كتبها إنقر باشا بنفسه أظهر بوضوح الموقف الأيديولوجي للمحررين

عند الوصول إلى خاتمة هذه الدراسة، يتضح أن كتاب «ميرآت سيكيل-ي مأمورين-ي العثمانية» يتجاوز بكثير كونه مجرد فهرس للموظفين. فقد برز كمنشور رائد خرج عن تقليد «تذكرة المشاهير» (قاموس السير الذاتية للنخبة) من خلال احتوائه على جميع المسؤولين «بغض النظر عن رتبهم. فبينما كان التقليد الكلاسيكي يهدف إلى رسم صورة خالية من العيوب لعالم مثالي أو جندي مطيع، سمح كتاب «ميرآت للفرد بأن يروي بنفسه انعكاس صورته الشخصية في «المرأة». ويُعد هذا النهج الذي أحدث تحولاً في النموذج أحد أوضح الأمثلة على كيفية انعكاس أيديولوجية «المساواة» في العصر الدستوري الثاني في كتابة السير الذاتية

، وقد أضفى منح الأفراد حرية تصوير أنفسهم، واختيار البعض التعبير عن خدماتهم في أبيات شعرية، طابعاً غير تقليدي على العمل وهي سمة يستحيل العثور عليها في المنشورات الرسمية للدولة. بالإضافة إلى ذلك، أبرز الشرط المبتكر المتمثل في طلب صورة فوتوغرافية اختلافاً مميزاً آخر. وعلى الرغم من أنه طُلب من الأفراد دفع رسوم مقابل إدراج الصور، فإن هذا الظرف، مقترناً بحقيقة أن العمل أنتج للمشاركين المدفوعين، يُعد مؤشراً اقتصادياً حاسماً يعكس الديناميات المادية لقطاع النشر في تلك الحقبة

وفي الختام، يُعد هذا العمل مصدرًا أوليًا لا غنى عنه للباحثين الذين يركزون على البيروقراطية العثمانية في أواخر العهد. وينبغي على الباحثين دراسة هذه السير الذاتية ذات الطابع الشخصي. وينبغي دراسة هذه السير الذاتية ذات الطابع الشخصي بطريقة مقارنة جنباً إلى جنب مع سجلات «سيكيل-ي أحوال» الرسمية. وسيسهل مثل هذا التحليل الحصول على بيانات جديدة لتكملة المعرفة الحالية بالهيكل الإداري العثماني في أواخر العهد، كما سيوفر فهماً أعمق للمشهد الاجتماعي والنفسي لتلك الفترة

الكلمات المفتاحية: التاريخ المعاصر، «ميرآت-ي سجل الموظفين العثمانيين»، علم الشخصيات، السيرة الذاتية، البيروقراطية العثمانية، القاموس السير (ترجمة الحالة)

Résumé Structuré:

La discipline universitaire qu'est l'histoire ne se limite pas à la simple chronique des événements ; elle englobe au contraire, fondamentalement, une étude approfondie des personnalités marquantes qui ont exercé une influence profonde sur le déroulement de ces événements historiques. Les premières pratiques de rédaction de récits biographiques ont vu le jour dans le contexte européen, où les institutions ecclésiastiques tenaient des registres des naissances, des mariages et des décès. Cependant, ces registres restaient, par nature, d'une portée limitée. Les initiatives biographiques menées en dehors de ce cadre ecclésiastique se sont d'abord concentrées sur les monarques et les dynasties royales. Par la suite, la classe bourgeoise, jouissant d'un statut économique à défaut d'une influence politique directe, a commencé à commander ses propres récits biographiques afin d'assurer la transmission de l'histoire de sa lignée aux générations futures. Au fil du temps, cet objectif s'est transformé en une solide tradition de prosopographie et de biographie (terâcim) en Europe, facilitant la création d'un vaste fonds d'archives.

Dans l'espace islamique, la biographie s'est épanouie en tant que genre littéraire distinct connu sous le nom de Terâcim-i Ahvâl. Les reflets de cette tradition sont clairement observables au sein de l'Empire ottoman. En 1538, le premier exemple notable fut le tezkire (dictionnaire biographique des poètes) intitulé Heşt Bihişt, rédigé par Sehî Bey. Il fut suivi de nombreux ouvrages exemplaires, notamment le monumental Sicill-i Osmânî de Mehmed Süreyya, qui synthétisait des sources d'archives, des manuscrits et des inscriptions funéraires. Plus tard, l'Osmanlı Müellifleri de Bursalı Mehmed Tâhir documenta la vie de divers intellectuels ottomans. Au-delà des ouvrages littéraires indépendants, l'État ottoman a mis en place ses propres registres officiels. Avec la création de la Commission du Sicill-i Ahvâl en 1879, des registres détaillés, connus sous le nom de Sicill-i Ahvâl Defterleri, ont été établis. Ces registres, fréquemment consultés par les chercheurs contemporains, contiennent des informations exhaustives sur les fonctionnaires musulmans et non musulmans, comprenant leurs dates de naissance, leur formation, leurs fonctions professionnelles, leurs grades et leurs antécédents disciplinaires.

Contrairement à ces initiatives biographiques menées par l'État ou de manière indépendante, la présente recherche se concentre sur l'ouvrage prosopographique intitulé *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*, publié immédiatement après la proclamation de la deuxième ère constitutionnelle (II. Meşrutîyet). La caractéristique déterminante qui distingue nettement cette initiative particulière est que les personnes souhaitant y figurer ont été explicitement invitées à rédiger et à soumettre elles-mêmes leur propre récit biographique. C'est pourquoi le choix du titre Mir'ât (Miroir) n'est pas une coïncidence. Les fonctionnaires se sont vu accorder la liberté de se définir comme ils l'entendaient ; par conséquent, ils ont pu

transmettre leur héritage et la perception qu'ils avaient d'eux-mêmes aux générations futures exactement comme ils souhaitaient être rappelés et perçus, en contournant les filtres bureaucratiques rigides de l'État.

En ce qui concerne la méthodologie de cette étude, des examens minutieux ont révélé que le comité de rédaction avait initialement l'intention de créer un recueil monumental englobant l'ensemble des fonctionnaires. Cependant, une évaluation systématique des exemplaires conservés, conservés dans des institutions telles que la Bibliothèque nationale de Turquie, la Société historique turque et l'Université de Toronto, montre que seuls deux volumes ont effectivement vu le jour. Ces volumes correspondent spécifiquement aux lettres arabes « Mim-Nun » et « Ayn-Ghayn ». Une analyse détaillée a permis d'identifier que les biographies de 181 personnes distinctes issues de divers groupes professionnels ont été publiées avec succès dans les pages du **Mir'ât**.

D'après les conclusions tirées de cette recherche, une différence significative qui distingue cet ouvrage de ses homologues réside dans le fait qu'il ne s'adressait pas exclusivement aux hommes d'État de haut rang ou à l'élite. En lançant un appel public à tous les fonctionnaires en poste à tous les échelons administratifs, cette publication a offert aux fonctionnaires ordinaires une occasion historique de laisser un héritage commémoratif durable. Cette situation met en lumière la perspective égalitaire défendue par l'administration constitutionnelle. De plus, cette initiative se distingue des autres études prosopographiques par sa politique inclusive consistant à représenter des sujets arméniens et grecs, en écartant toute catégorisation discriminatoire entre sujets musulmans et non musulmans. Cette approche indique que les auteurs agissaient conformément à l'idéologie politique de l'ottomanisme. Dans l'introduction, l'ère précédente du sultan Abdülhamid II était qualifiée de période sombre, tandis que l'inclusion d'une modeste biographie rédigée par Enver Pacha lui-même révélait clairement la position idéologique des éditeurs.

À l'issue de cette étude, il apparaît clairement que le **Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye** dépasse largement le simple catalogue de fonctionnaires. Il s'est imposé comme une publication novatrice qui s'est affranchie de la tradition du **Tezkere-i Meşâhîr** (Dictionnaire biographique de l'élite) en accueillant tous les fonctionnaires, quel que soit leur rang. Alors que la tradition classique visait à brosser un portrait irréprochable d'un érudit idéalisé ou d'un soldat obéissant, le **Mir'ât** permettait à la réflexion personnelle de l'individu dans le « miroir » d'être racontée par l'individu lui-même. Cette approche, qui a marqué un changement de paradigme, constitue l'un des exemples les plus évidents de la manière dont l'idéologie de la **müsavat** (égalité) de la deuxième ère constitutionnelle s'est reflétée dans l'écriture biographique.

Le fait que les individus aient bénéficié de l'autonomie nécessaire pour se dépeindre eux-mêmes et que certains aient choisi d'évoquer leurs services en vers poétiques a conféré à l'ouvrage un caractère non conventionnel, une qualité impossible à trouver dans les publications officielles de l'État. De plus, l'exigence novatrice consistant à fournir une photographie a mis en évidence une autre divergence distinctive. Même si les personnes devaient s'acquitter d'une redevance pour l'insertion de photos, cette circonstance, combinée au fait que l'ouvrage était destiné à des abonnés payants, constitue un indicateur économique crucial reflétant les dynamiques matérielles du secteur de l'édition de l'époque.

En conclusion, cet ouvrage constitue une source primaire indispensable pour les chercheurs s'intéressant à la bureaucratie ottomane de la fin de l'empire. Les chercheurs devraient examiner ces récits biographiques subjectifs. Ces récits biographiques subjectifs devraient faire l'objet d'une analyse comparative avec les registres officiels du *Sicill-i Ahvâl*. Une telle analyse facilitera l'acquisition de nouvelles données venant compléter les connaissances existantes sur la structure administrative ottomane de la fin de l'empire et permettra une compréhension plus approfondie du paysage social et psychologique de cette période.

Mots-clés : Histoire contemporaine, *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*, Prosopographie, Biographie, Bureaucratie ottomane, Dictionnaire biographique (*Tercüme-i Hâl*).

Resumen Estructurado:

La disciplina académica de la historia no se limita a la mera crónica de los acontecimientos, sino que abarca fundamentalmente un análisis detallado de las figuras destacadas que han ejercido una profunda influencia en el desarrollo de dichos acontecimientos históricos. Las primeras prácticas de redacción de relatos

biográficos comenzaron a surgir en el contexto europeo, donde las instituciones eclesiásticas llevaban registros de nacimientos, matrimonios y defunciones. Sin embargo, estos registros tenían un alcance intrínsecamente limitado. Las iniciativas biográficas fuera de estos parámetros eclesiásticos se centraron inicialmente en los monarcas y las dinastías reales. Posteriormente, la clase burguesa, que poseía estatus económico, aunque no influencia política directa, comenzó a encargar sus propias narraciones biográficas para garantizar la transmisión de la historia de su linaje a las generaciones futuras. Con el tiempo, este objetivo se transformó en una sólida tradición prosopográfica y biográfica (*terâcim*) en Europa, lo que facilitó la creación de un extenso repositorio archivístico.

En el ámbito islámico, la biografía floreció como un género literario propio conocido como *Terâcim-i Ahvâl*. Los reflejos de esta tradición son claramente observables en el Imperio Otomano. En 1538, el primer ejemplo notable fue el *tezkiye* (diccionario biográfico de poetas) titulado *Heşt Bihişt*, escrito por *Sehî Bey*. A este le siguieron numerosas obras ejemplares, entre ellas el monumental *Sicill-i Osmânî* de *Mehmed Süreyya*, que sintetizaba fuentes archivísticas, manuscritos e inscripciones en lápidas. Más tarde, el *Osmanlı Müellifleri* de *Bursalı Mehmed Tâhir* documentó las vidas de diversos intelectuales otomanos. Más allá de las obras literarias independientes, el Estado otomano puso en marcha sus propios registros oficiales. Con la creación de la Comisión *Sicill-i Ahvâl* en 1879, se elaboraron registros detallados conocidos como *Sicill-i Ahvâl Defterleri*. Estos registros, consultados con frecuencia por los investigadores actuales, contienen información exhaustiva sobre funcionarios musulmanes y no musulmanes, que abarca fechas de nacimiento, formación académica, funciones profesionales, rangos y antecedentes disciplinarios.

En marcado contraste con estas iniciativas biográficas impulsadas por el Estado o independientes, el eje central de esta investigación es la obra prosopográfica titulada **Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye**, publicada inmediatamente tras la proclamación de la Segunda Era Constitucional (II. *Meşrutiyet*). La característica definitoria que distingue claramente esta iniciativa concreta es que a las personas que deseaban ser incluidas se les pidió explícitamente que redactaran y presentaran personalmente sus propias narrativas biográficas. Por esta razón, la elección del título *Mir'ât* (Espejo) no es una coincidencia. A los funcionarios se les concedió la libertad de definirse a sí mismos como consideraran oportuno; en consecuencia, pudieron transmitir su legado y su autopercepción a las generaciones futuras exactamente tal y como deseaban ser recordados y percibidos, eludiendo los rígidos filtros burocráticos del Estado.

En cuanto a la metodología de este estudio, un examen minucioso ha revelado que el consejo editorial tenía inicialmente la intención de crear un compendio exhaustivo que abarcara a todos los funcionarios públicos. Sin embargo, una evaluación sistemática de los ejemplares conservados, que se encuentran en instituciones como la Biblioteca Nacional de Turquía, la Sociedad Histórica Turca y la Universidad de Toronto, muestra que, en realidad, solo se llevaron a buen término dos volúmenes. Estos volúmenes corresponden específicamente a las letras árabes «Mim-Nun» y «Ayn-Ghayn». Mediante un análisis detallado, se ha determinado que en las páginas del **Mir'ât** se publicaron con éxito las biografías de 181 personas distintas pertenecientes a diversos grupos profesionales.

Según los resultados obtenidos a través de esta investigación, una diferencia significativa que distingue esta obra de otras similares es que no se centró exclusivamente en estadistas de alto rango o de la élite. Al lanzar una convocatoria pública general dirigida a todos los funcionarios que prestaban servicio en todos los niveles administrativos, la publicación brindó a los funcionarios corrientes una oportunidad histórica para dejar un legado conmemorativo duradero. Esta circunstancia pone de relieve la perspectiva igualitaria defendida por la administración constitucional. Además, esta iniciativa se distingue de otros estudios prosopográficos por su política inclusiva de representar a sujetos armenios y griegos, descartando las categorizaciones discriminatorias entre sujetos musulmanes y no musulmanes. Este enfoque indica que los autores actuaban de acuerdo con la ideología política del otomanismo. En la sección introductoria, la época anterior del sultán *Abdulhamid II* se caracterizó como un período oscuro, mientras que la inclusión de una modesta biografía escrita por el propio *Enver Pasha* mostraba de forma transparente el punto de vista ideológico de los editores.

Al llegar a la conclusión de este estudio, resulta evidente que el **Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye** va mucho más allá de ser un mero catálogo de burócratas. Se erigió como una publicación pionera que rompió con la tradición del **Tezkere-i Meşâhîr** (Diccionario biográfico de la élite) al dar cabida a todos los funcionarios, independientemente de su rango. Mientras que la tradición clásica pretendía trazar un retrato

impecable de un erudito idealizado o de un soldado obediente, el *Mir'ât* permitía que la reflexión personal del individuo ante el «espejo» fuera narrada por el propio individuo. Este enfoque, que supuso un cambio de paradigma, constituye uno de los ejemplos más claros de cómo la ideología de la *müşavvat* (igualdad) de la Segunda Era Constitucional se reflejó en la escritura biográfica.

El hecho de que se concediera a las personas la autonomía para retratarse a sí mismas y de que algunas optaran por expresar sus méritos en versos poéticos aportó un carácter poco convencional a la obra, una cualidad imposible de encontrar en las publicaciones oficiales del Estado. Además, el innovador requisito de solicitar una fotografía puso de relieve otra divergencia distintiva. Aunque se pedía a los individuos que pagaran una cuota por la inclusión de fotos, esta circunstancia, unida al hecho de que la obra se producía para suscriptores de pago, constituye un indicador económico crucial que refleja la dinámica material del sector editorial de la época.

En conclusión, esta obra constituye una fuente primaria indispensable para los investigadores que se centran en la burocracia otomana tardía. Los investigadores deberían examinar estas narrativas biográficas subjetivas. Dichas narrativas biográficas subjetivas deberían analizarse de manera comparativa junto con los registros oficiales del *Sicill-i Ahvâl*. Dicho análisis facilitará la obtención de nuevos datos que complementen el conocimiento existente sobre la estructura administrativa otomana tardía y proporcionará una comprensión más profunda del panorama social y psicológico de la época.

Palabras clave: Historia contemporánea, *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*, prosopografía, biografía, burocracia otomana, diccionario biográfico (*Tercüme-i Hâl*).

结构化摘要:

历史学这门学科不仅仅关注对事件的简单编年记述;相反,它本质上涵盖了对那些对历史事件发展进程产生深远影响的重要人物的详细考察。传记写作的最初实践始于欧洲,当时教会机构负责记录出生、婚姻和死亡情况。然而,这些登记簿的范围在性质上仍然存在局限。在这些教会范畴之外的传记创作,最初主要聚焦于君主和王室。随后,资产阶级——尽管未必拥有直接的政治影响力,但具备经济地位——开始委托撰写自己的传记,以确保将家族历史传承给后世。随着时间的推移,这一目标在欧洲演变为一种健全的人物志与传记 (*terâcim*) 传统,促成了庞大档案库的建立。

在伊斯兰世界,传记作为一种被称为“*Terâcim-i Ahvâl*”的独特文学体裁蓬勃发展。这一传统的痕迹在奥斯曼帝国中清晰可见。1538年,塞希·贝伊 (*Şehî Bey*) 撰写的《*Heşt Bihişt*》(诗人传记辞典)成为首个值得瞩目的范例。此后涌现了众多典范之作,其中包括梅赫梅德·苏雷亚 (*Mehmed Süreyya*) 编纂的鸿篇巨制《奥斯曼名录》(*Sicill-i Osmânî*),该书综合了档案资料、手稿及墓碑铭文。后来,布尔萨的梅赫梅德·塔希尔 (*Bursalı Mehmed Tâhir*) 所著的《奥斯曼学者传》(*Osmanlı Müellifleri*) 则记录了众多奥斯曼知识分子的生平。除了独立的文学作品外,奥斯曼帝国还启动了自身的官方记录工作。随着1879年“西西尔-伊-阿赫瓦尔委员会”的成立,一系列被称为《西西尔-伊-阿赫瓦尔登记册》的详细名册应运而生。这些登记册常被当代研究者查阅,其中包含关于穆斯林和非穆斯林官吏的全面信息,涵盖出生日期、教育背景、职务职责、官级以及纪律处分记录。

与这些由国家主导或独立完成的传记编纂工作形成鲜明对比的是,本研究聚焦于一部名为《奥斯曼官员名录之镜》(*Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*) 的人物传记著作,该书于第二次立宪时代 (II. Meşrutiyet) 宣告成立后随即出版。该项目最具辨识度的特征在于:希望被收录的个人被明确要求亲自撰写并提交自己的传记叙述。正因如此,书名《*Mir'ât*》(镜)的选用绝非偶然。公务员被赋予了按自身意愿定义自我的自由;因此,他们得以绕过国家僵化的官僚过滤机制,将自己的历史遗产与自我认知,以他们希望被后世铭记和认知的方式,原原本本地传承给后世。

关于本研究的方法论,经细致考证发现,编辑委员会最初计划编纂一部涵盖所有公务员的巨著。然而,对现存于土耳其国家图书馆、土耳其历史学会及多伦多大学等机构的副本进行系统评估

后发现，实际上仅有两卷得以出版。这两卷分别对应阿拉伯字母“米姆-努恩”和“艾因-盖因”。通过详细分析发现，《Mir'ât》一书成功刊载了来自不同职业群体的181位个人的传记。

根据本研究得出的结论，该著作与同类作品相比的一大显著区别在于，它并非仅面向高级官员或精英政要。通过向各级行政部门的所有公务员广泛公开征集，该出版物为普通官员提供了一个留下永恒纪念的 historic 机会。这一情况凸显了宪政政府所倡导的平等主义视角。此外，该举措还因其包容性政策而区别于其他人物传记研究——它收录了亚美尼亚人和希腊人，摒弃了穆斯林与非穆斯林之间的歧视性分类。这种做法表明，作者们是按照奥斯曼主义的政治意识形态行事的。在导言部分，苏丹阿卜杜勒·哈米德二世统治的前一时期被描述为一段黑暗时期，而收录恩维尔帕夏亲自撰写的简短传记，则直白地展现了编辑们的意识形态立场。

通读本研究后不难发现，《奥斯曼官员名录》(Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye) 绝非仅仅是一部官僚名录。它作为一部开创性的出版物，突破了《名流传记》(Tezkere-i Meşâhîr) 的传统，不分职级地收录了所有官员。古典传统旨在描绘理想化的学者或服从命令的士兵的完美形象，而《Mir'ât》则允许“镜中”的个人通过自述来展现其个人反思。这种改变范式的做法，是“第二宪政时代”的“müsavat” (平等) 思想如何体现在传记写作中的最鲜明例证之一。

个人被赋予了自主描绘自我的权利，且部分人选择以诗歌形式表达其功绩，这赋予了该作品一种非传统的特质，而这种特质在官方出版物中是无法找到的。此外，要求提供照片这一创新举措凸显了另一处显著差异。尽管个人需为刊登照片支付费用，但这一情况，加之该作品是为付费订阅者制作的这一事实，共同构成了反映当时出版业物质动态的关键经济指标。

总而言之，该著作对于专注于研究奥斯曼帝国晚期官僚体制的研究者而言，是一部不可或缺的一手资料。研究者应深入考察这些主观的传记叙述，并将其与官方《Sicill-i Ahvâl》登记记录进行比较分析。此类分析将有助于获取新数据，以补充现有关于奥斯曼帝国晚期行政结构的知识，并加深对该时期社会与心理图景的理解。

关键词：当代史，《奥斯曼官员名录》(Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye)，人物传记学，传记，奥斯曼官僚体制，传记辞典 (Tercüme-i Hâl)。

Структурированное Резюме:

Академическая дисциплина «история» не сводится лишь к простому хроникальному изложению событий; она, по сути, включает в себя детальное изучение выдающихся личностей, оказавших глубокое влияние на ход этих исторических событий. Первые попытки создания биографических описаний появились в европейском контексте, где церковные учреждения вели записи о рождении, браках и смерти. Однако эти реестры по своей сути оставались ограниченными по охвату. Биографические исследования за пределами этих церковных рамок изначально сосредоточивались на монархах и королевских династиях. Впоследствии буржуазия, обладавшая экономическим статусом, если не прямым политическим влиянием, начала заказывать собственные биографические повествования, чтобы обеспечить передачу истории своего рода будущим поколениям. Со временем эта цель трансформировалась в прочную традицию просопографии и биографического жанра (терацим) в Европе, способствуя созданию обширного архивного хранилища.

В исламском мире биография процветала как самостоятельный литературный жанр, известный как «Терацим-и Ахвал». Проявления этой традиции ясно прослеживаются в Османской империи. В 1538 году первым заметным примером стала тезкире (биографический словарь поэтов) под названием «Хешт Бихишт», автором которой был Сехи-бей. За ним последовали многочисленные образцовые труды, в том числе монументальный «Сицил-и Османи» Мехмеда Суреи, в котором были обобщены архивные источники, рукописи и надписи на надгробиях. Позже в работе «Османи Муэллифери» Бурсалы Мехмеда Тахира были задокументированы жизни различных османских интеллектуалов. Помимо независимых литературных произведений, Османская империя начала вести собственные официальные записи. С созданием в 1879 году Комиссии «Сицил-и Ахвал» были составлены подробные реестры, известные как «Сицил-и Ахвал Дефтерлери». Эти реестры, к которым часто

обращаются современные исследователи, содержат исчерпывающую информацию о мусульманских и немусульманских чиновниках, включая даты рождения, образование, профессиональные обязанности, звания и дисциплинарные записи.

В отличие от этих государственных или независимых биографических инициатив, в центре внимания данного исследования находится просопографический труд под названием «Мир'ат-и Сицилл-и Мемуриин-и Османийе», опубликованный сразу после провозглашения Второй конституционной эры (П. Мешрутиет). Отличительной чертой, резко выделяющей эту конкретную инициативу, является то, что лицам, желавшим быть включенными в сборник, было прямо предложено самостоятельно составить и представить свои биографические описания. По этой причине выбор названия «Мират» («Зеркало») не является случайным. Государственным служащим была предоставлена свобода определять себя так, как они считали нужным; благодаря этому они смогли передать своё наследие и самовосприятие будущим поколениям именно так, как хотели, чтобы их запомнили и воспринимали, минуя жесткие бюрократические фильтры государства.

Что касается методологии данного исследования, тщательный анализ показал, что изначально редакционная коллегия намеревалась создать обширный сборник, охватывающий всех государственных служащих. Однако систематическая оценка сохранившихся экземпляров, хранящихся в таких учреждениях, как Национальная библиотека Турции, Турецкое историческое общество и Университет Торонто, показывает, что фактически были изданы лишь два тома. Эти тома соответствуют арабским буквам «Мим-Нун» и «Айн-Гайнь». В результате детального анализа было установлено, что на страницах «Мират» были успешно опубликованы биографические очерки о 181 отдельном человеке из различных профессиональных групп.

Согласно выводам, полученным в ходе данного исследования, существенным отличием, выделяющим этот труд среди аналогов, является то, что он не был ориентирован исключительно на высокопоставленных или элитных государственных деятелей. Обратившись с широким публичным призывом ко всем государственным служащим, работающим на всех уровнях администрации, издание предоставило рядовым чиновникам историческую возможность оставить после себя прочное памятное наследие. Эта ситуация подчеркивает эгалитарную перспективу, отстаиваемую конституционной администрацией. Кроме того, данная инициатива отличается от других просопографических исследований своей инклюзивной политикой представления армянских и греческих подданных, отказываясь от дискриминационных разграничений между мусульманскими и немусульманскими подданными. Такой подход свидетельствует о том, что авторы действовали в соответствии с политической идеологией османизма. Во вводной части предыдущая эпоха правления султана Абдул-Хамида II была охарактеризована как мрачный период, а включение скромной биографии, написанной самим Энвером-пашой, явно демонстрировало идеологическую позицию редакторов.

По завершении данного исследования становится очевидным, что «Мир'ат-и Сицилл-и Мемуриин-и Османийе» выходит далеко за рамки простого каталога бюрократов. Оно стало новаторским изданием, которое порвало с традицией «Тезкере-и Мешахир» («Биографического словаря элиты»), включив в себя всех чиновников, независимо от их звания. В то время как классическая традиция стремилась нарисовать безупречный портрет идеализированного ученого или послушного солдата, «Мират» позволял самому человеку, отражающемуся в «зеркале», самостоятельно рассказывать о себе. Этот подход, изменивший парадигму, является одним из ярчайших примеров того, как идеология «мусават» (равенства) Второй конституционной эпохи нашла отражение в биографической литературе.

Тот факт, что людям была предоставлена свобода самоизображения и что некоторые предпочли описать свои заслуги в стихотворной форме, придал изданию нестандартный характер — качество, которое невозможно найти в официальных государственных публикациях. Кроме того, новаторское требование предоставить фотографию подчеркнуло ещё одно характерное отличие. Несмотря на то что с людей взималась плата за размещение фотографий, это обстоятельство в сочетании с тем фактом, что издание выпускалось для платных подписчиков, служит важным экономическим индикатором, отражающим материальную динамику издательского сектора той эпохи.

В заключение следует отметить, что данное издание представляет собой незаменимый первоисточник для исследователей, занимающихся изучением бюрократии позднего Османской империи. Исследователям следует тщательно изучить эти субъективные биографические повествования. Их необходимо анализировать в сравнительном ключе наряду с официальными записями реестра «Сицил-и Ахвал». Такой анализ будет способствовать получению новых данных, дополняющих существующие знания об административной структуре поздней Османской империи, и обеспечит более глубокое понимание социального и психологического ландшафта того периода.

Ключевые слова: современная история, «Мират-и Сицил-и Мемури-и Османийе», просопография, биография, османская бюрократия, биографический словарь («Терджуме-и Хал»).

संरचित सारांशः

इतिहास का शैक्षणिक विषय केवल घटनाओं के साधारण विवरण तक ही सीमित नहीं है; बल्कि, यह उन महत्वपूर्ण व्यक्तियों की विस्तृत जांच को भी मूल रूप से समाहित करता है जिन्होंने इन ऐतिहासिक घटनाओं के विकास पर गहरा प्रभाव डाला है। जीवनी संबंधी विवरण लिखने की प्रारंभिक प्रथाएँ यूरोपीय संदर्भ में उभरने लगीं, जहाँ चर्च संस्थानों ने जन्म, विवाह और मृत्यु के रिकॉर्ड बनाए रखे थे। हालाँकि, ये रजिस्टर स्वाभाविक रूप से सीमित थे।

इन धार्मिक मानदंडों के बाहर जीवनी संबंधी प्रयासों ने शुरुआत में सम्राटों और शाही वंशों पर ध्यान केंद्रित किया। बाद में, बुर्जुआ वर्ग, जिसके पास प्रत्यक्ष राजनीतिक प्रभाव न भी हो तो भी आर्थिक दर्जा था, ने अपनी वंशावली का इतिहास आने वाली पीढ़ियों तक पहुँचाने के लिए अपनी स्वयं की जीवनी संबंधी कथाएँ लिखवाने का काम शुरू कर दिया। समय के साथ, यह उद्देश्य यूरोप के भीतर एक मजबूत प्रोसोपोग्राफी और जीवनी (तेराजिम) परंपरा में बदल गया, जिसने एक व्यापक अभिलेखीय भंडार के निर्माण को सुगम बनाया।

इस्लामी भूगोल में, जीवनी एक विशिष्ट साहित्यिक विधा के रूप में पनपी जिसे 'तेराजीम-ए-अहवाल' के नाम से जाना जाता था। इस परंपरा का प्रभाव स्पष्ट रूप से ओटोमन साम्राज्य में देखा जा सकता है। 1538 में, पहली उल्लेखनीय उदाहरण सेही बेय द्वारा लिखित 'हेशत बिहिशत' नामक तेज़किरे (कवियों की जीवनी शब्दकोश) थी। इसके बाद कई अनुकरणीय कृतियाँ सामने आईं, जिनमें मेहमेद सुरेया की भव्य कृति 'सिकिल-ए-उस्मानी' शामिल है, जिसने अभिलेखीय स्रोतों, पांडुलिपियों और कब्र-पत्थर की शिलालेखों का संश्लेषण किया। बाद में, बर्साली मेहमेद ताहिर की 'ओस्मानली मुएल्लिफ्लरी' ने विभिन्न ओटोमन बुद्धिजीवियों के जीवन का दस्तावेजीकरण किया। स्वतंत्र साहित्यिक कृतियों के अलावा, ओटोमन राज्य ने अपने आधिकारिक रिकॉर्ड शुरू किए। 1879 में सिकिल-ए-अहवाल आयोग की स्थापना के साथ, सिकिल-ए-अहवाल देफ्टेरी के नाम से जाने जाने वाले विस्तृत रजिस्टर बनाए गए। समकालीन शोधकर्ताओं द्वारा अक्सर परामर्श किए जाने वाले इन रजिस्ट्रों में मुस्लिम और गैर-मुस्लिम नौकरशाहों के बारे में व्यापक जानकारी शामिल है, जिसमें जन्म तिथियाँ, शिक्षा, पेशेवर कर्तव्य, रैंक और अनुशासनात्मक रिकॉर्ड शामिल हैं।

इन राज्य-प्रायोजित या स्वतंत्र जीवनीपरक प्रयासों के बिल्कुल विपरीत, इस शोध का केंद्र बिंदु 'मिर'ात-ए-सिकिल-ए-मेमुरीन-ए-उस्मानीये' शीर्षक वाला प्रोसोपोग्राफिकल (व्यक्ति-चरित्र संबंधी) कार्य है, जो दूसरे संवैधानिक युग (II. मेश्रुतियेत) की घोषणा के तुरंत बाद प्रकाशित हुआ था। जो विशेषता इस विशिष्ट पहल को स्पष्ट रूप से अलग करती है, वह यह है कि इसमें शामिल होना चाहने वाले व्यक्तियों से स्पष्ट रूप से अनुरोध किया गया था कि वे व्यक्तिगत रूप से अपनी जीवनी संबंधी कथाएँ स्वयं तैयार करें और जमा करें। इस कारण से, 'मिर'ात' (दर्पण) शीर्षक का चयन कोई संयोग नहीं है। सिविल सेवकों को यह स्वतंत्रता दी गई थी कि वे अपनी मर्जी से अपनी परिभाषा दें; परिणामस्वरूप, वे राज्य के कठोर नौकरशाही फिल्टरों को दरकिनार करते हुए, अपनी विरासत और आत्म-धारणा को भविष्य की पीढ़ियों तक ठीक वैसे ही पहुँचाने में सक्षम थे, जैसे वे याद किए जाना और देखे जाना चाहते थे।

इस अध्ययन की कार्यप्रणाली के संबंध में, सावधानीपूर्वक जांच से पता चला है कि संपादकीय बोर्ड की प्रारंभ में सभी लोक सेवकों को शामिल करते हुए एक विशाल संकलन बनाने की मंशा थी। हालाँकि, तुर्की के राष्ट्रीय पुस्तकालय, तुर्की ऐतिहासिक समाज और टोरंटो विश्वविद्यालय जैसी संस्थाओं में रखे गए अवशेष प्रतियों के एक व्यवस्थित मूल्यांकन से पता चलता है कि वास्तव में केवल दो खंड ही पूरे किए गए थे। ये खंड विशेष रूप से अरबी अक्षरों 'मिम-नून' और 'ऐन-घैन' से संबंधित हैं।

विस्तृत विश्लेषण के माध्यम से, यह पहचाना गया है कि विभिन्न पेशेवर समूहों के 181 अलग-अलग व्यक्तियों के जीवनी संबंधी विवरण 'मिर'ात' के पन्नों में सफलतापूर्वक प्रकाशित किए गए थे।

İş şoğ ke madyem se prapt nişkırşo ke anuşar, iş krti ko işke smkşo se alag करने वाला एक महत्वपूर्ण अंतर यह है कि यह केवल उच्च-पदस्थ या विशिष्ट राजनेताओं के लिए ही नहीं थी।

प्रत्येक प्रशासनिक स्तर पर सेवारत सभी लोक सेवकों के लिए एक व्यापक सार्वजनिक आह्वान जारी करके, इस प्रकाशन ने सामान्य अधिकारियों को एक स्थायी स्मारकीय विरासत छोड़ने का एक ऐतिहासिक अवसर प्रदान किया। यह स्थिति संवैधानिक प्रशासन द्वारा समर्थित समतावादी दृष्टिकोण को उजागर करती है। इसके अलावा, यह पहल अपनी समावेशी नीति के कारण अन्य जीवनी संबंधी अध्ययनों से अलग है, जो मुस्लिम और गैर-मुस्लिम विषयों के बीच भेदभावपूर्ण वर्गीकरण को त्यागते हुए अर्मेनियाई और ग्रीक विषयों का प्रतिनिधित्व करती है। यह दृष्टिकोण इंगित करता है कि लेखक ओटोमनिज़्म की राजनीतिक विचारधारा के अनुसार कार्य कर रहे थे। परिचयात्मक खंड में, सुल्तान अब्दुलहमीद द्वितीय के पिछले युग को एक अधिकारमय अवधि के रूप में वर्णित किया गया था, जबकि स्वयं एनवर पाशा द्वारा लिखी गई एक संक्षिप्त जीवनी को शामिल करना संपादकों के वैचारिक दृष्टिकोण को पारदर्शी रूप से प्रदर्शित करता है।

इस अध्ययन के निष्कर्ष पर पहुँचने पर, यह स्पष्ट हो जाता है कि 'मीर'ात-ए-सिकिल-ए-मेमुरीन-ए-उस्मानीये' केवल नौकरशाहों की एक सूची से कहीं बढ़कर है। यह एक अभूतपूर्व प्रकाशन के रूप में उभरा जिसने सभी अधिकारियों का, उनकी पदवी की परवाह किए बिना, स्वागत करके तेज़करे-ए-मेशाहिरे (प्रतिष्ठित लोगों की जीवनी शब्दकोश) की परंपरा को तोड़ दिया। जहाँ शास्त्रीय परंपरा का उद्देश्य एक आदर्श विद्वान या आज्ञाकारी सैनिक का एक त्रुटिहीन चित्र प्रस्तुत करना था, वहीं मीर'ात ने व्यक्ति को स्वयं "दर्पण" में अपनी व्यक्तिगत छवि प्रस्तुत करने की अनुमति दी। यह प्रतिमान-परिवर्तनकारी दृष्टिकोण इस बात का सबसे स्पष्ट उदाहरण है कि कैसे दूसरे संवैधानिक युग की म्यूसावत (समानता) विचारधारा को जीवनी लेखन में परिलक्षित किया गया।

इस तथ्य ने कि व्यक्तियों को खुद को चित्रित करने की स्वायत्तता दी गई थी और कुछ ने अपनी सेवाओं को काव्यात्मक छंदों में व्यक्त करना चुना, इस काम को एक अपरंपरागत स्वभाव दिया, एक ऐसी गुणवत्ता जो आधिकारिक सरकारी प्रकाशनों में पाना असंभव है। इसके अतिरिक्त, एक तस्वीर का अनुरोध करने की नवीन आवश्यकता ने एक और विशिष्ट भिन्नता को उजागर किया। भले ही व्यक्तियों से तस्वीरें शामिल करने के लिए शुल्क का भुगतान करने के लिए कहा गया था, यह परिस्थिति, इस तथ्य के साथ मिलकर कि यह कार्य भुगतान करने वाले ग्राहकों के लिए बनाया गया था, उस युग के प्रकाशन क्षेत्र की भौतिक गतिशीलता को दर्शाने वाले एक महत्वपूर्ण आर्थिक संकेतक के रूप में कार्य करती है।

अंतिम निष्कर्ष में, यह कृति अंतिम ऑटोमन नौकरशाही पर ध्यान केंद्रित करने वाले शोधकर्ताओं के लिए एक अपरिहार्य प्राथमिक स्रोत के रूप में खड़ी है। शोधकर्ताओं को इन व्यक्तिपरक जीवनी संबंधी कथाओं की जांच करनी चाहिए। इन व्यक्तिपरक जीवनी संबंधी कथाओं की जांच आधिकारिक सिकिल-ए-अहवाल रजिस्ट्री रिकॉर्ड के साथ तुलनात्मक तरीके से की जानी चाहिए। इस तरह का विश्लेषण अंतिम ऑटोमन प्रशासनिक संरचना के मौजूदा ज्ञान को पूरक करने के लिए नए डेटा प्राप्त करने में सुविधा प्रदान करेगा और उस अवधि के सामाजिक और मनोवैज्ञानिक परिदृश्य की गहरी समझ प्रदान करेगा।

कीवर्ड: समकालीन इतिहास, मीर'ात-ए-सिकिल-ए-मेमुरीन-ए-ओस्मानिये, प्रोसोपोग्राफी, जीवनी, ओटोमन नौकरशाही, जीवनी शब्दकोश (तेरजुमे-ए-हाल)।

Yapılandırılmış Özet:

Tarih disiplini yalnızca olayların basit bir şekilde kronolojik olarak kaydedilmesiyle ilgilenmez; aksine, bu tarihsel olayların gelişimine derin etkilerde bulunmuş önemli şahsiyetlerin ayrıntılı incelenmesini de kapsar. Biyografik yazının ilk uygulamaları Avrupa bağlamında ortaya çıkmış, kilise kurumları doğum, evlilik ve ölüm kayıtlarını tutmuştur. Ancak bu kayıtlar kapsam bakımından sınırlı kalmıştır. Kilise dışındaki biyografik girişimler başlangıçta hükümdarlar ve hanedanlar üzerine yoğunlaşmıştır. Daha sonra, doğrudan siyasi nüfuzları olmasa da ekonomik statüye sahip burjuva sınıfı, kendi soylarının tarihini gelecek nesillere aktarmak amacıyla biyografik anlatılar sipariş etmeye başlamıştır. Zamanla bu amaç, Avrupa'da güçlü bir prosopografi ve biyografi (terâcim) geleneğine dönüşmüş ve geniş bir arşiv birikiminin oluşmasını sağlamıştır.

İslam coğrafyasında biyografi, Terâcim-i Ahvâl adıyla ayrı bir edebî tür olarak gelişmiştir. Bu geleneğin yansımaları Osmanlı İmparatorluğu'nda açıkça görülmektedir. 1538'de Sehi Bey tarafından kaleme alınan *Hest Bihişt* adlı tezkire, bu türün ilk önemli örneğidir. Ardından, arşiv kaynakları, yazmalar ve mezar

taşı kitabelerini sentezleyen Mehmed Süreyya'nın anıtsal eseri *Sicill-i Osmânî* ve Bursalı Mehmed Tâhîr'in *Osmanlı Müellifleri* gibi birçok örnek ortaya çıkmıştır. Bağımsız edebî eserlerin ötesinde, Osmanlı Devleti kendi resmi kayıtlarını da başlatmıştır. 1879'da kurulan Sicill-i Ahvâl Komisyonu ile ayrıntılı Sicill-i Ahvâl Defterleri oluşturulmuştur. Günümüz araştırmacıları tarafından sıkça başvurulmuş bu defterler, Müslüman ve gayrimüslim bürokratlara dair doğum tarihleri, eğitim, görevler, rütbelere ve disiplin kayıtlarını kapsamlı biçimde içerir.

Bu devlet destekli veya bağımsız biyografik girişimlerden farklı olarak, bu araştırmanın odak noktası II. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra yayımlanan *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye* adlı prosopografik eserdir. Bu girişimi keskin biçimde ayıran özellik, esere dahil olmak isteyen kişilerin kendi biyografilerini bizzat kaleme alıp sunmalarının istenmiş olmasıdır. Bu nedenle "Mir'ât" (Ayna) başlığının seçilmesi tesadüf değildir. Memurlar kendilerini istedikleri şekilde tanımlama özgürlüğüne sahip olmuş, böylece miraslarını ve öz algılarını gelecek nesillere tam da hatırlanmak istedikleri biçimde aktarma imkânı bulmuşlardır.

Araştırmanın metodolojisine ilişkin titiz incelemeler, editör kurulunun başlangıçta tüm memurları kapsayan büyük bir külliyat oluşturmayı amaçladığını göstermektedir. Ancak Türkiye Milli Kütüphane, Türk Tarih Kurumu ve Toronto Üniversitesi gibi kurumlarda muhafaza edilen nüshaların sistematik değerlendirmesi, yalnızca iki cildin yayımlandığını ortaya koymaktadır. Bu ciltler Arap harfleriyle "Mim-Nun" ve "Ayn-Gayn" bölümlerine karşılık gelmektedir. Ayrıntılı analiz sonucunda, farklı meslek gruplarından 181 kişinin biyografisinin *Mir'ât*'ta yayımlandığı tespit edilmiştir.

Araştırma bulgularına göre, bu eseri benzerlerinden ayıran en önemli fark, yalnızca yüksek rütbeli veya seçkin devlet adamlarına hitap etmemesidir. Tüm idari kademelerde görev yapan memurlara yönelik geniş çaplı bir çağrı yapılarak sıradan görevlilere kalıcı bir hatıra bırakma fırsatı verilmiştir. Bu durum, meşrutiyet yönetiminin eşitlikçi bakış açısını yansıtmaktadır. Ayrıca, eserin Ermeni ve Rum tebaayı da kapsayan kapsayıcı politikası, Müslim-gayrimüslim ayrımını reddederek Osmanlıcılık ideolojisiyle uyumlu bir tavır sergilemiştir. Giriş bölümünde II. Abdülhamid dönemi karanlık bir dönem olarak nitelendirilmiş, Enver Paşa'nın kendi kaleme aldığı mütevazı biyografinin dahil edilmesi ise editörlerin ideolojik duruşunu açıkça göstermiştir.

Sonuç olarak, *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye* yalnızca bürokratların bir kataloğu olmanın ötesine geçmiştir. Rütbe farkı gözetmeksizin tüm memurları kapsayarak, Tezkere-i Meşâhîr geleneğinden ayrılan öncü bir yayın olarak ortaya çıkmıştır. Klasik gelenek idealize edilmiş âlim veya itaatkâr asker portresi çizmeyi amaçlarken, *Mir'ât* bireyin kendi "ayna"sındaki yansımasını bizzat kendisinin anlatmasına izin vermiştir. Bu yaklaşım, II. Meşrutiyet'in müsavat (eşitlik) ideolojisinin biyografik yazına yansımasının en açık örneklerinden biridir.

Bireylere kendilerini özgürce ifade etme imkânı verilmesi ve bazılarının hizmetlerini şiirsel dizelerle aktarmayı tercih etmesi, esere resmi devlet yayınlarında bulunamayacak özgün bir nitelik kazandırmıştır. Ayrıca, fotoğraf talep edilmesi gibi yenilikçi bir uygulama da eseri farklılaştırmıştır. Fotoğraf eklemek için ücret talep edilmesi ve eserin abone sistemiyle yayımlanması, dönemin yayıncılık sektörünün maddi dinamiklerini yansıtan önemli bir ekonomik göstergedir.

Sonuç itibarıyla, bu eser geç Osmanlı bürokrasisine odaklanan araştırmacılar için vazgeçilmez bir birincil kaynaktır. Araştırmacılar bu öznel biyografik anlatıları resmi Sicill-i Ahvâl kayıtlarıyla karşılaştırmalı biçimde incelemelidir. Böyle bir analiz, geç Osmanlı idari yapısına dair mevcut bilgiye yeni veriler eklenmesini ve dönemin sosyal-psikolojik manzaranın daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş Tarih, Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, Prosopografi, Biyografi, Osmanlı Bürokrasisi, Tezkire (Tercüme-i Hâl)

An Example of Prosopography in the Second Constitutional Period: Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye

Introduction

History is tasked with transferring to future generations not only events and phenomena but also the individuals who directly or indirectly influenced them and held a significant place in history. This mission has been brought to the forefront and established as a tradition in certain countries. We observe this particularly in Western European nations. In these regions, the birth, marriage, and death records of even ordinary people outside the royal family were recorded by the Church. Alongside these records, the idea of passing down genealogical records of the bourgeois and lower-class families—who, despite lacking political weight, held important positions in the social sphere and economy—to subsequent generations, and finally, the writing of autobiographies by prominent figures to justify themselves in the wake of social class conflicts, have all been instrumental in the formation of a rich biographical archive in Europe (Akyıldız, 2017, p. 221). Over time, these biographical activities evolved into prosopography/terâcim and became widespread in the West.

In the Islamic geography, biographical studies initially took shape around the Tabakât tradition, which classified hadith narrators and subsequently scholars in fields such as Islamic jurisprudence (fiqh), history, and literature according to their generations (Adalar Subaşı, 2021, p. 29); during the Ottoman period, we see it transform into the Terâcim-i Ahvâl tradition as a literary genre. Nourished by this tradition, the first example in the Ottoman Empire was Heşt Bihişt, a tezkire (biographical dictionary) of poets written by Sehî Bey in 1538 (See: İpekten et al., 2017). It was followed by the work titled Şekaiku'n-nu'mâniyye, penned by Taşköprizâde Ahmed Efendi (1495-1561) in 1558, which chronicled the life stories of scholars (ulama) and sheikhs. By the 17th and 18th centuries, a rich corpus began to emerge, comprising short biographies written primarily about statesmen, as well as historians, craftsmen, and clerics. The work titled Hadikatü'l-Vüzerâ, containing the biographies of grand viziers written by Osmanzade Tâib Ahmed Efendi (d. 1724) in the 18th century, received numerous additions until the 19th century. The work took its final form with the appendices (zeyil) of İbnülemin Mahmud Kemal İnal and Mehmed Zeki Pakalın. It is possible to multiply such examples with Osman Nuri Ergin's İstanbul Şehreminleri and Mehmed Tahir Efendi's Osmanlı Müellifleri, which discusses Ottoman scholars and their works (Akyıldız, 2017, pp. 222-225).

Another example of terâcim is the work titled Sicill-i Osmânî, authored by Mehmed Süreyya, which exceeds three thousand pages. This work was compiled through the examination of archival sources, manuscripts, printed works, and tombstone inscriptions. The work is a comprehensive biographical study concerning Ottoman state officials from various professional groups who lived up until 1889, Crimean khans, and many individuals, both male and female, belonging to the Ottoman dynasty. The biographies of approximately 20,000 individuals, including lesser-known figures, are featured in this work. The first three volumes of this four-volume work were published between 1890 and 1893 (Özcan, 2003, p. 528). This work by Mehmed Süreyya was completed by Mehmet Zeki Pakalın under the title Sicill-i Osmânî Zeyli. Pakalın expanded the scope of the work up to 1958 by adding another 1,246 individuals to the state officials included in the work who lived until 1898 (Birinci, 2007, p. 145). Another example is the work titled Osmanlı Müellifleri written by Bursalı Mehmed Tâhir. There are about 1,700 authors in the work. It includes the biographies of Ottoman authors, comprising sheikhs, historians, geographers, physicians, mathematicians, and poets.

Following great efforts by the author that lasted for 20 years, its first volume was published in 1915, the second volume in 1918, and the final volume in 1924 (Akün, 1992, pp. 454-458).

Beyond individuals, states have also maintained biographical records of their own employees. The best example of these prosopographical records kept by the Ottoman Empire is the Sicill-i Ahvâl Registers. In dictionaries, the word *sicil* refers to a register where official documents are recorded. *Sicill-i Ahvâl*, on the other hand, refers to the registers where the biographical backgrounds (*tercüme-i hâl*) of civil servants are recorded (Sarıyıldız, 2009, p. 134). The collective registration of the biographies of Muslim and non-Muslim individuals serving in the bureaucratic echelons of the Ottoman Empire became possible with the establishment of the Sicill-i Ahvâl Commission on February 5, 1879. Thus, all civil servants, both high and low-ranking, working in all departments outside the religious (*şer'iyye*), military (*askeriye*), and law enforcement (*zaptiye*) branches began to be recorded. While over 92,000 civil servants were registered in these registries as a result of the initial recordings, this number exceeded 200,000 during the final periods of the Ottoman Empire (Çetin, 2005, p. 89). In 1887, the registry records of civil (*mülkiye*) and judicial (*adliye*) officials began to be compiled. By 1896, the Registry Procedure Commission (*Sicil Usul Komisyonu*) was transformed into the Civil Servants Commission (*Memûrîn-i Mülkiye Komisyonu*) (Kütükoğlu, 2010, p. 141). Individuals entering the civil service were obliged to submit a document about themselves named "*tercüme-i hâl varakası*" (biographical data sheet) to the Sicill-i Ahvâl registers. The sections in this document pertaining to the date of birth, father's name, educational background, duties, works, ranks and medals, as well as the penalties received, were filled out by the individual submitting the document (Sarıyıldız, 2009, p. 135). Generally containing information about civil servants, these registers currently constitute a rich resource, particularly for historians.

Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye: The Purpose, Scope, Copies of the Work, and the Call Letter

Unlike the prosopographies previously conducted by the state (e.g., the Sicill-i Ahvâl Registers) and individuals, this study examines the prosopographical work titled *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*, for which civil servants in the provinces and the center were asked, through newspaper calls issued immediately after the proclamation of the Second Constitutional Era, to submit their biographies and photographs. This initiative enabled individuals to present their own life stories not through the bureaucratic templates of the state, but through their own expressions and pens. Another feature that distinguishes *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye* from previous biographical collections (*terâcim*) is that while other biographical works primarily documented the life stories (*tercüme-i hâl*) of well-known and widely recognized figures, this work eschewed such an approach and published all the biographical submissions that reached them.

The selection of the name *Mir'ât* (Mirror) for the work is also quite intriguing. This naming should not be considered a mere coincidence. The individuals who sent their biographies here were given an opportunity to reflect their psychological states—which were absent from official state records like the Sicill-i Ahvâl—the injustices they suffered, how they wished to be remembered by future generations, and to project themselves exactly as they wanted to be seen in the mirror. In other words, it paved the way for individuals to describe themselves by looking directly into their own mirrors, rather than being described by the state or third parties.

Copies of *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye* housed in the National Library¹, the Turkish Historical Society Library, the Grand National Assembly of Turkey Library, the Atatürk Library, the University of Toronto Library, and the Seyfettin Özege Collection have been accessed. By comparing these copies with one another, an analysis was conducted to determine whether there were any deficiencies in the volumes, and the study was carried out accordingly. The examinations reveal that the editorial board preparing the work intended to create a comprehensive piece encompassing all civil servants. However, the copies at our disposal consist of only two volumes. These two volumes contain the letters "*Mim-Nun*" and "*Ayın-Gayın*".²

¹ The imprint of the copy housed in the National Library states that the work was penned by Mehmed Süreyya. However, upon examining the content of the work, it is evident that this information does not reflect the truth.

² We would like to express our gratitude to Prof. Dr. Ali Birinci and Prof. Dr. Zekeriya Kurşun, who contributed to our study by sharing the copies from their personal archives, in addition to the copies available in the libraries.

The full title of this biographical work is recorded as *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye: İnkılâb-ı Ahîr-i Osmânî'deki Ricâl-i Afife-i Devlet: Târih-i İnkılâb-ı Osmânî 10 Temmuz 1324*. As can be understood from the title, this work presented an opportunity for civil servants who had remained uncorrupted despite serving under the oppressive regime of Abdulhamid II to showcase themselves following the 1908 Revolution. A committee named the Directorate of the Editorial Board of *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye* sent a letter to civil servants in the provinces and the center. In this letter, it was stated that the work in question would be produced for the purpose of consolidating the constitutional regime and bringing competent, honest civil servants to the forefront, and the civil servants were requested to send their resumes to the editorial board within five days. The section containing this part of the letter is provided verbatim below: (Taha Toros Archive, Document No: TT-635030).³

Directorate of the Editorial Board of Mir'at Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye – Private

To your noble and generous presence,

It is a special presentation.

The completion and progress of our Ottoman Constitutional Monarchy depends on the condition that civil servants of every class, who are individuals of honor and integrity, carry out the duties entrusted to their competence with a sound mind and intellect, without suffering any alteration practically or in writing; and it is contemplated that the distinction of such honorable civil servants by all the sons of the homeland will ensure the achievement of this objective, just as it will entail numerous other immense benefits in multiple aspects, and among all, by necessitating the appreciation of their merits by the individuals and descendants of the homeland layer by layer, it will constitute a historical lesson.

A complete and concise work named [Mir'ât-ı Sicill-i Memurîn-i Osmâniyye] or [Honorable Civil Servants of the Ottoman Constitutional Monarchy]—containing the biographical accounts and roughly a few thousand photographs of the esteemed civil servants who are employed in all branches of state services and are revered and honored in the eyes of the public—has been arranged and prepared, and the printing of its first fascicle has been initiated under the comprehensive supervision and support, and the applied effort and assistance of an honorable and revered committee consisting of all our deputies and other prominent figures belonging to various classes, all of whom possess a capital of honor and competence; and believing that it will be adorned and expanded with your noble biographical statements as well, and although necessary information regarding the existing civil servants is being obtained from certain sources, in order not to leave room for any error or oversight, and since seeking clarification and deeper inquiry from the subjects of the matter is deemed to manifest from the requirements of impartiality and truth-seeking; it is requested to compile a brief biographical statement sheet encompassing only:

- 1- Your family name, the names and titles of your father and family, and your place of residence,*
- 2- Your date of birth, the origin of your civil service appointments, and your published and unpublished works,*
- 3- The degrees and reasons of the rewards and punishments you have received,*
- 4- And the necessary remarks, and it is kindly requested that you send the aforementioned sheet from your noble side to the address written below within five days from the date of the memo, sir.*

Dated February 14, 1324 [February 27, 1909]

Directorate of the Editorial Board of Sicill-i Osmânî

³ We are grateful to Prof. Dr. Zekeriya Kurşun for enriching our study by sharing the relevant document.

In the continuation of the letter, it is stated that under the leadership of Ali Seydi Bey⁴, a newspaper named “Mahşer”⁵ that will serve Islamic and national interests will be published. While it is mentioned in this newspaper that if the civil servants whose biographies are included in the book are unjustly attacked or slandered, the individuals will be defended, it is also emphasized that public order will be protected by publishing complaints regarding individuals who harm the public interest, have a bad registry, and possess a suspicious past. Furthermore, in accordance with this request, the civil servants receiving the letter were asked to send the names of their honest and well-performing assistants working under their command to the board, and an address was provided for this purpose. According to the data we have accessed, it is understood that Ali Seydi Bey and Mehmed Said Efendi were members of this board. However, there is no information available regarding the other members. The continuation of the letter is provided below: (Taha Toros Archive, Document No: TT-635030).

Upon receiving the biographies of an unexpected number of subscribers in the provinces and Istanbul, our editorial board has undertaken a sacred duty. Namely:

Firstly, to defend with utmost severity against all kinds of injustice, aggression, defamation, and slander that may occur in their operations, provided that every class of civil servants whose names are included in the aforementioned book maintain their personal integrity; secondly, to protect public rights by including complaints and so forth that may arise regarding other civil servants whose past affairs are veiled in suspicion; and thirdly, a daily newspaper "Mahşer" will be published by our editorial board under the administration of Ali Seydi Beyefendi, a member of the editorial board and one of the most virtuous of Ottoman writers, in order to declare the necessary information regarding the form and publication time of Sicill-i Osmânî and the thoughts and considerations of the editorial board.

The said newspaper will be the size of all standard newspapers; it will serve the glorious Islamic Sharia and the interests of the homeland, and will contain the beneficial articles of religious scholars and esteemed individuals with expertise and complete knowledge in their professions pertaining to religious, scientific, military, political, and other matters, the telegrams of all agencies, all daily news, official appointments and notifications, special internal and external information, and important columns of foreign

⁴ There is a section about Ali Seydi Bey in Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye. Ali Seydi Bey was born in Erzincan in 1870. His father is Hacı Aziz Pasha. He graduated from the School of Civil Service (Mekteb-i Mülkiye) and held positions in the state echelons. As a result of an informant's report (jurnal), he was exiled to Baghdad. He was pardoned and returned to his post in Istanbul after his brother Nureddin Bey, who was also in exile at the time, escaped from Sinop to Europe and put pressure on Abdulhamid II. During his exile in Baghdad, he resolved land disputes among tribes and ensured public order. He proved his administrative skills by regulating steamboat services in the region. Ali Seydi Bey taught a wide variety of courses such as literature, history, science, and ethics in high schools (idadi) in Istanbul and Baghdad, authored numerous works in the fields of lexicography and history, and was appointed as a member of the Ottoman History Commission (Tarih-i Osmânî Encümeni). According to what Mustafa Uzun stated in his work about Ali Seydi, although the name of Ali Seydi Bey's father was mistakenly recorded as Aziz in the Sicill-i Ahvâl Register, his real name was Üzeyir Pasha. In the Republican era, he was elected as a deputy for Trabzon in April 1933. However, he fell ill and passed away in October of the same year. He has over ninety works. Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Vol. 2, p. 6; Uzun, 1989, pp. 442-445.

⁵ Although the name Ali Seydi Kemal appears in the letters sent to the provinces and the center, it is seen in the Prime Ministry Ottoman Archive documents that a person named Mehmed Said Efendi applied for the license of the Mahşer newspaper. This situation strengthens the possibility that Mehmed Said Efendi was also a member of the Sicill-i Osmânî Editorial Board mentioned in the letter. In the letter sent to the Ministry of Interior, it is stated that Mehmed Said Efendi, a graduate of the Mekteb-i Nüvvâb (School for Naibs/Judges) who requested a license to publish a daily newspaper with religious and political content named Mahşer, met the conditions of the Press Regulation as he was over 35 years old and had not been involved in any crime. It is also understood that a promissory note, indicating that he would print this daily newspaper with his personal capital, was presented to the relevant authority. Mehmed Said Bey was born in Istanbul in 1880. His father is Hacı Mehmed Said Bey. He began his education at the Mekteb-i Âlî-i Nüvvâb, which trained qadis, and subsequently continued his education at the School of Law (Mekteb-i Hukuk). For many years, he took jurisprudence (fiqh), hadith, and French lessons from prominent scholars of the era. He started his civil service with duties such as the Assistant Director of the Sicill-i Ahval of the Fatwa Office (Bab-ı Fetva) and the Judge of Küçükçekmece. With the regulations implemented after the Second Constitutional Era, he was appointed as a member of the Court of Appeals of the Council of State (Şura-yı Devlet). BOA, ZB. 330/88; BOA, DH.MKT. 2738/61; Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Fascicle 1, Vol. 1, p. 15.

newspapers, and extraordinary care will be taken to ensure it achieves a level of perfection comparable to the most excellent newspapers.

Address: The Directorate of Sicill-i Osmâni and Mahşer newspaper in the hall on the upper floor of the Şirket-i Mürettibiye printing house on Bâb-ı Âli street.

It is especially requested, sir, to send a note indicating the names of the people of good conduct among all the clerks, along with the assistants and distinguishing clerks (mümeyyiz) who are in your accompaniment and retinue, solely for their names to be known.

The Principle of Equality and the Policy of Ottomanism in Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye

Following the proclamation of the Second Constitutional Era, we observe the introduction of many new publications into the press and broadcasting life. This situation stemmed from the atmosphere of freedom created by the abolition of the intense censorship of the Abdulhamid II era. The most prominent commonality among the works that entered publication life during this period was the opposition directed against Abdulhamid's autocratic (istibdâd) administration and his personality (Yılmaz, 2018, pp. 554-557). We observe this oppositional stance not only in periodicals but also in the introductory (mukaddime) section of Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye as follows: "Since the date of the demise of the calamity of autocracy, which painted bloody scenes on the pages of suffering in the book of the nation's destiny, is the starting point of the prosperity of Ottoman ascension..." (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Vol. 1, p. 2). With these expressions, the preparers of the work introduced it by acknowledging the end of the autocratic period as the beginning of the bright rise of the Ottoman Empire. These biographical statements (tercüme-i hâl), which serve as a "certificate of pride" that honest and hardworking civil servants from all echelons who emerged from the Abdulhamid II era into the Constitutional era with a clean slate could show to their grandchildren, were requested directly from them in order to leave a mark in history. Furthermore, opening the work with the biographical data sheet written by Enver Pasha, who was portrayed as the hero of the Constitutional Era, in his own handwriting reveals the pro-constitutional policy of Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye. The following note was appended beneath the biographical data sheet that Enver Pasha sent to them:

"The fact that this honorable brave man of ours does not even condescend to mention his recent universally acclaimed services in the biographical sheet of this monumental hero, who breathed youthful life into a six-hundred-year-old magnificent state condemned to ruin, fitting his pure patriotic hand into emperors and diplomats who welcomed him with love and reverence adorning the appreciative pages of The Times, Débats, and Neue Freie Presse; is sufficient to determine and appreciate how lofty the courtesy and modesty he possesses are. Not just a work like Mir'ât which is part of the Ottoman Revolution History; but which Ottoman can doubt that the Ottoman History itself will acquire infinite honor by writing the names 'Niyazi and Enver' in golden letters with these honorable, sacred, and soul-soothing names. May Almighty God reward their efforts (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Vol. 1, p. 3)."

Through these expressions, the modesty in the biographical statement written by Enver Bey—who breathed new life into a six-hundred-year-old state doomed to collapse and adorned the headlines of Europe's leading newspapers—was highlighted, and it was stated that his name, alongside Niyazi Bey's, would be written in golden letters in Ottoman history.

In Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, the principle of equality brought by the Constitutional Era was brought to the forefront, emphasizing that not only the dignitaries and prominent figures of the state but all civil servants, both high and low-ranking, working in the religious (ilmiye), military (askeriye), and civil (mülkiye) branches would be included and listed alphabetically rather than by rank (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Vol. 1, p. 2). It was announced that the collected biographies would be compiled into fascicles and sold for 40 kurush to cash buyers and 50 kurush to those paying in installments; meanwhile, a special edition printed on luxury paper would be sold for 1 Ottoman lira. Subscribers outside Istanbul would pay 12.5 kurush for postage. Those wishing to have their biographies published would have to pay an additional fee of 35, 60, or 108 kurush, depending on the size, due to high printing costs if they also wanted their photographs printed. Following these announcements, we observe that the biographies of 181 individuals were published in Mir'ât (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Vol. 1, p. 17). Of these, 40 were military

personnel, 30 were administrators serving in the civil administration, 26 were members of the justice and legal system; of the remainder, 16 served in politics, state bureaucracy, and diplomacy (ministers, ambassadors, deputies), 19 in finance, accounting, and cadastre, 11 in the religious class and religious services, 7 in bureaucracy and civil offices (directors, clerks), 8 in health services (doctors, surgeons), and 7 in the fields of education, culture, and the press (teachers, writers, librarians). The presence of 7 individuals of Armenian and Greek descent⁶ among those whose biographies were provided constitutes a significant example demonstrating that Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye pursued a policy of Ottomanism. The fundamental aim of proclaiming the Constitutional Era was to prevent the secession of the minorities within the state. We observe the reflections of this policy in this publication as well.

Name List and Evaluation of Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye

We can list the individuals featured in Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye in alphabetical order as follows:

- A**
- Abdi Efendi: Acting Commander of the Siverek Battalion, Captain (Yüzbaşı)
 - Abdurrahman Şeref Bey: Former Minister of Education (Sâbık Maarif Nazırı) / Official Historiographer (Vakanüvis)
 - Abdülaziz Bey: President of the Board of Directors of the Ministry of Pious Foundations (Evkaf)
 - Abdülbaki Mehmed Fani Efendi: Director of Correspondence (Tahrirat Müdürü) of Mersin
 - Agop İlhami Efendi: Finance Officer (Malmüdürü) of Biga
 - Ahmed Ataullah Efendi: Interrogator (Müstantik) of Biga
 - Ahmed Bey: Pharmaceutical Inspector (İспенçiyârî Müfettişi) of the Ministry of War (Harbiye Nezareti)
 - Ahmed Efendi: First Lieutenant (Mülâzım-ı Evvel) of the Devrek Battalion, Ereğli Regiment
 - Ahmed Efendi / Tevfik Efendi: Captain (Yüzbaşı) of the Devrek Company
 - Ahmed Enis Bey: First Distinguishing Clerk (Birinci Mümeyyiz) of the Civil Retirement Fund
 - Ahmed Enver Efendi: First Lieutenant (Mülâzım-ı Evvel) of the Palas Regiment
 - Ahmed Esad Bey: Kapı Kethüdası (Representative) of Erzurum, Bitlis, and Van
 - Ahmed Fâzıl Bey: Evkaf Accountant of Kastamonu
 - Ahmed Hakkı Bey: Acting Commander of Necd, Staff Colonel (Erkân-ı Harp Miralayı)
 - Ahmed Hamdi Efendi: Second Lieutenant (Mülâzım-ı Sâni) of the Aleppo Reserve (Redif Regiment)
 - Ahmed Haydar Bey: Official of the Imperial Museum (Müze-i Hümayun)
 - Ahmed Hazım Bey: District Governor (Kaymakam) of Bünyan-ı Hamid
 - Ahmed Hilmi Bey: District Governor of Ortaköy
 - Ahmed İhsan Efendi: Mobile Syphilis Physician of Devrek
 - Ahmed Kâmil Efendi: Correspondence Clerk (Tahrirat Kâtibi) of Hamidiye
 - Ahmed Kemal Pasha: Commander of the 3rd Regular Division, Lieutenant General (Ferik)
 - Ahmed Kemal Pasha: Mutasarrıf (Governor of a Sanjak) of Menteşe
 - Ahmed Muammer Bey: District Governor of Aziziye
 - Ahmed Muhtar Bey: Protocol Officer (Teşrifat Memuru) of the Imperial Council (Divan-ı Hümayun)
 - Ahmed Muhtar Efendi: Member of the Judges Election Commission
 - Ahmed Münir Bey: District Governor of Ödemiş
 - Ahmed Nazif Efendi: Former Judicial Inspector of Trabzon and Kastamonu

⁶ These seven individuals served at many different echelons, ranging from the civil administration to the judiciary and finance. This situation has been one of the most important indicators revealing the multicultural structure within the bureaucracy.

- Ahmed Necip Efendi: Assistant Public Prosecutor (Müddeiumumî Muavini)
 - Ahmed Rasim Efendi: Senior Captain (Kolağası) of the Serez Regiment
 - Ahmed Refik Efendi: Correspondence Clerk of Yenice Vardar
 - Ahmed Refik Pasha: Commander of Çatalca, Major General (Mirliva)
 - Ahmed Reşid Bey: Member of the Court of Cassation (Mahkeme-i Temyiz)
 - Ahmed Şekib Bey: Member of the Civil Administration Department of the Council of State
- (Şûrâ-yı Devlet)
- Ahmed Şevki Efendi: Interrogator of Tikveş
 - Ahmed Şevki Efendi: District Governor of Lüleburgaz
 - Ahmed Şükrü Bey: Reserve Lieutenant Colonel (Redif Kâimmakamı) of Amasya
 - Ahmed Tarhan Efendi: Accountant of the Hereke Factory
 - Ahmed Tevfik Pasha: Ambassador (Sefir-i Kebîr) to London / Former Minister of Foreign Affairs
- Affairs
- Ahmed Turan Bey: Director of Public Debt (Düyûn-ı Umumiye) in Aziziye
 - Ahmed Vefik Efendi: Public Prosecutor of the Diyarbekir Court of Appeals (İstinâf Müddeiumumîsi)
- Müddeiumumîsi)
- Ahmet Şakir Efendi: Member of the Council of Education / Imperial Librarian (Hâfız-ı Kütüb-i Şâhâne)
- Kütüb-i Şâhâne)
- Ali Bey: Correspondence Clerk for Trade and Public Works / Teacher (Muallim) at the School of Law
- School of Law
- Ali Efendi: Captain of the Eighth Reserve Regiment
 - Ali Galib Efendi: Chief Clerk (Başkâtip) of the Görele Court of First Instance (Bidayet Mahkemesi)
- Mahkemesi)
- Ali Galib Pasha: Son-in-law (Damad) of Murad V / Member of the Council of State
 - Ali Galib Pasha: Mutasarrıf of Lesbos (Midilli)
 - Ali Haydar Bey: District Governor of Soma
 - Ali Kemal Bey: Director of the Second Branch of the Imperial Guard Army Logistics
 - Ali Mehri Efendi: Imperial Land Registry (Defter-i Hâkânî)
 - Ali Munis Bey: District Governor of Biga
 - Ali Nazmi Efendi: First Lieutenant of the Taşköprü Reserve Battalion
 - Ali Rıza Efendi: Imperial Land Registry Official of Benghazi
 - Ali Rıza Efendi: Director of Correspondence of Dersim
 - Ali Rıza Pasha: Former Minister of the Navy (Bahriye Nazırı)
 - Ali Rıza Pasha: Logistics Chief of the Fifth Army
 - Ali Seydi Bey: Exiled Official (Menfi Memur) to Baghdad / Writer (Muharrir)
 - Arekel Abahuni Efendi: Member of the Edirne Court of Appeals
 - Arif Efendi: Naib (Substitute Judge) of Kartal
 - Asaf Efendi: Director of the Accounting Office of the Imperial Land Registry
 - Asım Bey: Ambassador to Stockholm, Mustafa Asım Turgut Bey
 - Asım Efendi: Naib of Lesbos
 - Atıf Pasha: Former Logistics Chief of the Imperial Guard
 - Atnaş Efendi: Finance Officer of Aziziye
 - Aziz Bey: Member of the Court of Appeals (Temyiz Mahkemesi) of the Council of State
 - Aziz Bey: Teacher / Judge (Hâkim)
 - Azmi Bey: Governor (Vali) of Hüdavendigâr
- E
- Ebu'l-Ula Bey: Record Clerk (Zabıt Kâtibi) of the Court of Cassation
 - Edhem Bey: Translation Director of the Ministry of Trade and Public Works
 - Edhem Edib Bey: Chief Inspector of General Slaughterhouses, Colonel
 - Edib Muharrem Efendi: Public Debt Official of Kalecik
 - Ekrem Bey: Former Minister of Education, Recaizade Mahmud Ekrem

- Emin Efendi: First Lieutenant of the 65th Regiment
- Emin Efendi: District Governor of Vâdiü'l-Acem
- Emin Hikmet Efendi: Director of Telegraph and Post of Süveyda
- Enver Bey (Enver Pasha): Mujahid of Freedom (Mücâhid-i Hürriyet) / Military Attaché in Berlin
- Erfiğan Efendi: Mayor (Şehremini) / Head of Municipality of Karak (Kerek)
- Esad Bey: Chief Clerk of the Health Department of the Ministry of War
- Esad Efendi: Minister (Nazır) of the Imperial Land Registry, Mahmud Esat Efendi
- Esad Hasbi Bey: Director of Correspondence of Niğde
- Esat Efendi: Qadi (Kadı) of Istanbul (Dersaadet) / Professor (Müderris)
- Eyyüb Sabri Efendi: Correspondence Clerk (Mektubcu) of Ankara
- G**
- Gazi Ahmed Muhtar Pasha: Field Marshal (Müşir)
- H**
- Hafız Üveys Hasbi Efendi: Acting Qadi of Pravişte
- I - İ**
- İspiro Efendi: District Governor of Mürefte
- İbrahim Cemal Pasha: Second President of the Health Department of the Ministry of War / Chief Physician Pasha (Tabip Paşa)
- İbrahim Edhem Efendi: Chief Judge (Kazasker) of Rumelia
- İbrahim Efendi: First Lieutenant of the Edremid Reserve Battalion
- İbrahim Efendi: Captain of the First Company of Düzce
- İbrahim Ethem Efendi: First Lieutenant of the 11th Regiment
- İbrahim Ethem Efendi: District Governor of Kalecik
- İbrahim Hakkı Efendi: Assistant Finance Officer of İskarapar
- İbrahim Hakkı Efendi: Captain of the 81st Regiment in Edirne
- İbrahim Hilmi Efendi: Director of Correspondence of Siverek
- İbrahim Kâzım Efendi: Tax Collection Clerk (Tahsilat Kâtibi) of Aziziye
- İbrahim Nafiz Efendi: Captain of the Edremid Reserve Battalion
- İbrahim Nihad Bey: Member of the Istanbul Interrogation Office (Müstantiklik)
- İbrahim Nurullah Efendi: Accountant of Isparta
- İbrahim Rahmi Efendi: Correspondence Clerk of Karaisalı
- İdris Efendi: First Lieutenant of the Edremid Reserve Battalion
- İdris Sıtkı Efendi: Mobile Syphilis Physician of Taşköprü
- İlyas Sami Bey: Mutasarrıf of Niğde
- İlyas Şükrü Efendi: Assistant Public Prosecutor of Biga
- İsa Ruhi Pasha: Member of the Health Department Inspection Commission
- İshak Hakkı Efendi: District Governor of Kars-ı Zülkadriye
- İskender Efendi: Correspondence Clerk of Süveyda
- İsmail Efendi: Commander of Havsa, Major (Binbaşı) Hafız İsmail Hakkı Efendi
- İsmail Efendi: Captain of the 27th Reserve Regiment
- İsmail Efendi: First Lieutenant of Gusine
- İsmail Fahri Efendi: Captain of the Bolayır Battalion
- İsmail Hakkı Bey: Mutasarrıf of İpek, Staff Major
- İsmail Hakkı Bey: Land Registry Official (Tapu Memuru) of Lazistan
- İsmail Hakkı Bey: Old Gate Imperial Estates Administration (Bâb-ı Atik Emlâk-i Şâhâne İdaresi)
- İsmail Hakkı Bey: Director of Correspondence of Lesbos
- İsmail Hakkı Efendi: Director of Correspondence of Serez
- İsmail Hakkı Efendi: Reserve Major of Samsun

- İsmail Hakkı Efendi: Assistant Land Registry Clerk of Ayaş
- İsmail Hakkı Efendi: District Governor of Erbaa
- İsmail Hakkı Efendi: Chief Clerk of the Aziziye Court
- İsmail Şükrü Bey: Ophthalmologist Chief Physician (Sertabib-i Kehhâl) of the Aleppo Military Hospital / Exiled Unionist (İttihadçı Menfi)
- İsmail Zühdü Pasha: Commander of the Musul Reserve, Lieutenant General
- İsmet Efendi: Qadi of Istanbul
- İzzet Bey: Director of the Treasury of Documents (Hazine-i Evrak Müdürü)
- İzzeddin Bey: Director of Officials at the Fatwa Office (Fetvahane Memûrîn Müdürü)
- M**
- Mahmud Celaledin Bey: Administrative Official for Orphans' Properties (Eytâm Malları)
- Mahmud Kemal Bey: İbnülemin Mahmud Kemal / Director of the Privileged Provinces Office (Eyalât-ı Mümtâze Kalemî)
- Mahmud Mahir Bey: Mutasarrıf of Necd / Writer
- Mahmud Şevket Pasha: Commander of the Action Army (Hareket Ordusu), Field Marshal / Lieutenant General
- Mavrokordato Efendi: Former Minister of Forestry, Mines, and Agriculture
- Mehmed Ali Bey: Execution Officer (İcra Memuru) of the Istanbul Commercial Court
- Mehmed Ali Bey: Chief Clerk (Serhalife) of the Sublime Porte Document Treasury
- Mehmed Celaledin Bey: Çapanoğlu / Mutasarrıf of Serfice
- Mehmed Cemal Bey: Mutasarrıf of Lazistan
- Mehmed Feyzi Bey: Mutasarrıf of Prizren
- Mehmed Midhat Bey: Chief Clerk of the Board of Directors of Siverek
- Mehmed Mir'at Efendi: Accountant of İpek
- Mehmed Muzaffer Bey: Director of the Istanbul Tax Collection Administration
- Mehmed Naşid Efendi: Imperial Land Registry Official
- Mehmed Neşet Bey: Assistant Chief Clerk of the Gendarmerie Department
- Mehmed Nureddin Bey: Deputy (Mebus) of Siverek / One of the Founders of the Committee of Union and Progress
- Mehmed Nuri Bey: Member of the Council of State
- Mehmed Nuri Efendi: Fatwa Emini (Official authorized to issue fatwas)
- Mehmed Nuri Efendi: Assistant Correspondence Clerk (Mektubî Muavini) of the Office of the Sheikh ul-Islam (Bâb-ı Meşihat)
- Mehmed Nüzhet Pasha: Mutasarrıf of Bolu / Writer
- Mehmed Raif Pasha: President of the Council of State / Member of the Senate (Meclis-i Âyân)
- Mehmed Sadi Bey: Member of the Council of State / Exile
- Mehmed Safvet Bey: District Governor of İspir
- Mehmed Said Bey: Member of the Court of Appeals of the Council of State
- Mehmed Said Efendi: President of the İpek Criminal Court
- Mehmed Sâhib Bey: Sheikh ul-Islam (Şeyhülislâm)
- Mehmed Şakir Efendi: Kapı Kethüdası of Adalar
- Mehmed Şerif Pasha: Governor of Istanbul / Imperial Son-in-law (Dâmâd-ı Şehriyârî)
- Mehmed Şevket Bey: Retiree (Mütekait) from the Directorate of Sects (Mezâhib)
- Mehmed Tevfik Tarık Efendi: President of the Florina Criminal Court
- Mehran Mehri Boyacıyan Bey: District Governor of Luros
- Midhat Bey: Director of the School of Law
- Mihalaki Efendi: Member of the Council of State
- Muhib Bey: Chief Clerk of the Board of Directors of Serez
- Muhyiddin Pasha: Mutasarrıf of Kırkkilise
- Mustafa Efendi: Major of the Bolayır Artillery Regiment / Exile

- Mustafa Necati Efendi: District Governor of İmadiye
- Mustafa Nedim Efendi: President of the Istanbul Court of Appeals
- Mustafa Sabri Efendi: Deputy of Tokad / Chief Writer (Sermuharrir) of Beyânü'l-Hak

N

- Nazım Celadet Bey: Former Mutasarrıf of Ergiri
- Neşet Bey Efendi: Member of the Court of Cassation
- Nimetullah Vehbi Efendi: District Governor of İskarapar
- Niyazi Bey: Resneli Niyazi Bey / Mujahid of Freedom

O-Ö

- Ohannes Ferid Efendi: Deputy Governor (Vali Muavini) of Kosovo
- Osman Avni Efendi: Captain of the Samsun Battalion
- Osman Bey: Director of Imperial Estates of Safed
- Osman Bey: Kapı Kethüdası of Kosovo
- Osman Efendi: Surgeon (Cerrah) of the 35th Regiment
- Osman Fevzi Efendi: Chief Clerk of the Gürün Court
- Osman Hayri Efendi: Former Population Officer (Nüfus Memuru) of İslâhiye
- Osman Hulusi Efendi: Captain of the 27th Reserve Regiment
- Osman Pasha: Mutasarrıf of İzmir
- Osman Rıfat Efendi: Chief Clerk of the Board of Directors of Debre
- Ömer Fahreddin Efendi: Chief Clerk of the Correspondence Office of the Office of the

Sheikh ul-Islam

- Ömer Lütfi Efendi: Member of the Board of Directors of Sivas Aziziye
- Ömer Lütfi Efendi: Correspondence Clerk of Akşehir
- Ömer Necip Efendi: Captain of the Burdur Company
- Ömer Sabri Efendi: Mountain Artillery Captain (Cebel Topçu Yüzbaşı) of the 30th

Regiment

When we look at the individuals included in Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, we see the cadres that formed the core of the Committee of Union and Progress (İttihad ve Terakki), who were regarded as the Heroes of Freedom (Hürriyet Kahramanları). Resneli Niyazi Bey and Enver Pasha, described as Mujahids of Freedom (Mücâhid-i Hürriyet) in Mir'ât, and Mehmed Nureddin Bey, one of the founders of the Committee of Union and Progress, are among the most prominent figures. These individuals put an end to the oppressive regime of Abdulhamid II by exerting military and political pressure on the Sultan to re-proclaim the Constitutional Monarchy (Meşrutiyet). We also see Mahmud Şevket Pasha among these figures, who was the commander of the Action Army (Hareket Ordusu) that set out from Thessaloniki to suppress the reactionary and bloody March 31st Incident, which broke out in Istanbul against the Constitutional administration in 1909.

Individuals exiled to various locations by Abdulhamid II were also featured in Mir'ât. Among them is İsmail Şükrü Bey, who was known as a Unionist despite being an ophthalmologist and was exiled to Aleppo. Another exile is Mehmed Sadi Bey, a Member of the Council of State (Şûrâ-yı Devlet). The letter Mehmed Sadi Bey wrote to Cemal, a former chief aide-de-camp (seryaver) to the Grand Vizier and one of the famous spies (hafiye) of the Abdulhamid era, is a text that required great courage for that period and contains extremely heavy words. In this letter, it was expressed as follows:

"As is known to your felicitous self and as has been repeatedly stated, I, this humble servant, am not against Sultan Hamid, but neither am I one of those who appreciate his political course, because with this course he is destroying and ruining his person, his state, and his afterlife. Just as he inflicts upon his Muslim and non-Muslim subjects a bunch of vile individuals through their harmful instigations, Almighty God also inflicts upon him some of his own subjects and foreigners. While it is obvious that this truth would manifest with a slight contemplation and that he would need to rectify his course by drawing a lesson from it, where is the eye to observe this and the essence to feel it" (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Fascicle 1, Vol. 1, p. 10).

With these words, he stated that he was not an enemy to Sultan Abdulhamid, but asserted that by oppressing his people due to the suggestions of malicious people around him, the Sultan was dragging both the state and his own afterlife into a disaster, and argued that the Sultan lacked the foresight and understanding to realize this situation and turn back from his mistakes. This letter has quite a heavy and critical content for that period and is extremely striking. Another exiled person is Mustafa Efendi, who was sent to Tripolitania. In addition, Ali Seydi Bey, the famous dictionary author and educator who served on the editorial board of *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*, was also among those exiled to Baghdad.

Although *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye* appears to be a pro-Committee of Union and Progress publication, individuals known for their opposition to the Committee of Union and Progress were also included here. Among them are Mustafa Sabri Efendi⁷, the chief writer of *Beyânü'l-Hak*, a religious, literary, political, and scientific weekly newspaper published after the proclamation of the Constitutional Era, and one of the founders of the Freedom and Accord Party (*Hürriyet ve İtilâf Fırkası*), as well as Damat Mehmed Şerif Pasha.

Additionally, highly famous figures who served as former Ministers of Education (*Maarif Nazırı*) are also present in *Mir'ât*. The first of these is Abdurrahman Şeref Bey, the last official historiographer (*vakanüvis*) of the Ottoman Empire. After the proclamation of the Republic, he was elected as a deputy for İstanbul in the second parliamentary term, served as the president of the Red Crescent Society (*Hilâl-i Ahmer Cemiyeti*), and authored numerous works such as *Tarih Musâhabeleri* and *Târih-i Devlet-i Osmâniyye* (Özcan, 1988, p. 175). Another Minister of Education is Rezaizade Mahmud Ekrem, known for his important works such as *Araba Sevdası* and *Talim-i Edebiyyât* (Uçman, 2007, pp. 503-504).

In addition to the aforementioned high-level administrators and exiled dissidents, when the biographies in the work are examined, we also see civil servants who were trained in the Ottoman bureaucracy and continued to serve in administrative cadres during the Republican Period. The first of these is İlyas Sami Bey (İlyas Sami Muş), the Mutasarrıf of Niğde, who served as a deputy for Muş from the 1st term to the 3rd term during the Republican Period (TBMM Albümü 1920-2010, 2010, p. 52). Another important figure who continued his services during the Republican era appears as İbnülemin Mahmud Kemal Bey (İnal). Known for his extensive studies in the Ottoman archives, this author gained fame in our world of history and literature by penning monumental works such as *Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar*, *Son Asır Türk Şairleri*, *Son Hattatlar*, and *Hoş Sadâ* (Akün, 2000, pp. 255-262). It is also possible to encounter individuals in the work who expressed their own biographies (*tercüme-i hâl*) in different formats. One of the most interesting among these is Mehmed Şakir Efendi. Şakir Efendi expressed his service to the state through a poem. In his poem, he mentioned that he had reached the age of 80, detailed his long-lasting 66-year labor for the state, his state upbringing, and his gratitude to God; he expressed his thankfulness for the blessings bestowed upon him (*Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*, 1325, Fascicle 1, Vol. 1, pp. 13-14).⁸ Another name is Abdülbaki Mehmed Fani

⁷ Mustafa Sabri Efendi served as Sheikh ul-Islam in the cabinets of Damad Ferid Pasha, took a political stance against the National Struggle movement in Anatolia, and was stripped of his citizenship by being included in the list of the 150 *personae non gratae* (the 150'likler) after the proclamation of the Republic. For information on the life and political activities of Mustafa Sabri Efendi, see Yavuz, pp. 350-353.

⁸ In the year sixty this humble servant entered the service,
Now, at the age of eighty, I am fully worn with age.
I am an old guide in the domains of meaning,
I have translated the likes of the field,
The historical text of its eloquent describer,
Like the dust of the night-dark moon in my imagination.
I became one of the ancient footmen at the Sublime Porte,
I became a companion to the assembly of wisdom,
For a long time, I have been a leader among leaders.
For sixty-six years I have served the state,
I perform the language of conduct of the state's threshold,
I express my gratitude to the Benefactor with the recounting of blessings,
I am not grieved by behaviors like kissing the hem,
My Lord is Allah, the Wealthy, the One, the Almighty.

Efendi. He presented his professional experiences and his service to the state in the form of a detailed poem (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Vol. 2, p. 11).⁹

Conclusion

At the conclusion of this study, it has emerged that Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye is far more than a mere catalog of ordinary civil servants, poets, bureaucrats, or statesmen found in the classical biographical and historical literature that preceded it; rather, it is a publication that challenged the Tezkere-i Meşâhîr (Biography of Celebrities) tradition by opening its doors to all bureaucrats, high and low-ranking alike, who served in the echelons of the state. In that traditional genre, the aim was generally to present an exemplary figure—a model citizen for society and the state—thereby portraying an ideal scholar, an obedient soldier, and a successful bureaucrat. However, Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye eschewed this concern, allowing individuals' reflections in the mirror to be narrated by the subjects themselves, and in this respect, it diverged from other prosopographical methods. This approach stands as one of the clearest examples of how the ideology of *müşavvat* (equality), introduced by the Second Constitutional Era, was reflected in biographical writing.

The fact that individuals described themselves with their own pens, rather than being described by the state or third parties, and that some expressed their state service in verse, highlighted the original aspect of the work—a quality not found in official publications. The request for photographs, which was an innovative practice for its time, revealed yet another distinctive feature of the work. Although an extra fee was required to include a photograph, this circumstance, coupled with the work being exclusive to subscribers, serves as a significant indicator reflecting the financial dynamics of the publishing sector of that era.

In conclusion, it is evident that the work constitutes a fundamental source to be utilized by prosopography researchers examining late Ottoman bureaucrats or by independent researchers. Furthermore, a comparative analysis of the biographies featured in the work alongside other official registry records will facilitate the discovery of new data that will complement the existing knowledge concerning the late Ottoman administrative structure.

⁹ The poem written by Abdülbaki Mehmed Fani Efendi: "I used to look constantly at the heavens with a mirror / The old wisdom has been corrected, now the astronomy is a different astronomy / The white hand of Baydawi writes its miracle / The pearl is the sea of Sharia, Bukhari is the spring of mercy / Muhammed Feyz, the great scholar Zehavi, the mufti of Baghdad / Granted the grace of authorization (icazet), it is a generosity to this poor one." Regarding his civil service, just as he said: "I became a population officer in Kozan for five hundred kurush / My honesty and effort for nine months is the pride of the people of diligence / At the beginning of December in the year ninety-nine / I became the chief clerk of Kozan's tithes, it is the abundance of chastity." Expressing in verse his service in the Directorates of Correspondence in Cebel, Maraş, and Benghazi, his acting district governorship in Adıran, and his appointment to the Mersin Directorate of Correspondence, and regarding the vindication of his own character, he stated: "No human has complained about me, thanks be to the Lord / If I were to complain about fate, it would be ingratitude for the blessings / Whatever service I have been in, there is a certificate of clearance for it / Specifically, God Almighty is the knower of the unseen and the witnessed." As the official biographical document confirming the aforementioned poem is seen in the supporting documents of the said gentleman, his high morals, chastity, and capability have also been expressed with gratitude and praise as a result of the necessary investigations.

II. Meşrutiyet Döneminde Bir Prosopografi Denemesi: Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye

Giriş

Tarih, yalnızca olay ve olguları değil, bunlara doğrudan ya da dolaylı olarak etki eden ve tarihte önemli bir yer tutmuş şahısları da gelecek nesillere aktarmakla görevlidir. Bu görev bazı ülkelerde öne çıkarılarak bir gelenek haline getirilmiştir. Özellikle Batı Avrupa ülkelerinde bunu görmekteyiz. Buralarda kraliyet ailesi dışında sıradan insanların bile Kilise tarafından doğum, evlilik ve ölüm kayıtları kayıt altına alınmıştır. Bu kayıtlar yanında her ne kadar iktidarda ağırlıkları olmasa da toplumsal alanda ve ekonomide önemli yere sahip olan burjuva ve alt kademedekilerin ailelerinin soyu hakkındaki kayıtları kendilerinden sonra gelecek aile bireylerine aktarma düşüncesi ve son olarak toplumsal sınıf çatışmaları sonucunda önemli şahısların kendilerini haklı çıkarmak amacıyla yazmış oldukları otobiyografi yazımı Avrupa'da biyografi yazımında zengin bir arşivin oluşmasında etkili olmuştur (Akyıldız, 2017, s. 221). Bu biyografi faaliyetleri zamanla prosopografi/terâcim şekline dönüşmeye başlayarak Batı'da yaygınlaşmıştır.

İslam coğrafyasına gelindiğinde biyografi çalışmalarının, önce hadis ravilerini, ardından fıkıh, tarih ve edebiyat gibi alanlardaki âlimleri nesillere göre sınıflandıran Tabakât geleneği etrafında şekillendiğini (Adalar Subaşı, 2021, s. 29); Osmanlı dönemine geçildiğinde ise bir edebî tür olarak Terâcim-i Ahvâl geleneğine dönüştüğünü görmekteyiz. Bu gelenekten beslenen Osmanlı Devleti'nde ilk örnek, 1538 yılında Sehî Bey tarafından yazılan şairlerin tezkiresi olan *Heşt Bihişt* olmuştur (Bakınız: İpekten vd., 2017). Onu 1558 yılında Taşköprizâde Ahmed Efendi (1495-1561) tarafından yazılan ve ulema ve şeyhlerin hayat hikayelerini anlatan Şekaiku'n-nu'mâniyye adlı eser izlemiştir. XVII. ve XVIII. yüzyıllara gelindiğinde devlet adamları başta olmak üzere tarihçi, zanaatkâr ve din adamları hakkında yazılan kısa biyografi yazımlarıyla birlikte zengin bir kaynak oluşmaya başlamıştır. XVIII. yüzyılda Osmanzade Tâib Ahmed Efendi (ö. 1724) tarafından yazılan sadrazam biyografilerini içeren Hadîkatü'l-Vüzerâ adlı esere XIX. yüzyıla kadar birçok ilave yapılmıştır. Eser, en son şeklini İbnülemin Mahmud Kemal İnal ve Mehmed Zeki Pakalın zeyilleri ile almıştır. Osman Nuri Ergin'in İstanbul Şehreminleri, Mehmed Tahir Efendi tarafından kaleme alınan ve Osmanlı âlimleri ve eserlerinden söz eden Osmanlı Müellifleri gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür. (Akyıldız, 2017, s. 222-225).

Terâcime başka bir örnek ise Mehmed Süreyya tarafından kaleme alınan ve üç bin sayfayı geçen Sicill-i Osmânî adlı eserdir. Bu eser; arşiv kaynakları, yazma ve matbu eserler ve mezar kitabelerinin okunmasıyla meydana getirilmiştir. Eser, 1889 yılına kadar yaşayan çeşitli meslek gruplarından Osmanlı ricali, Kırım hanları ve Osmanlı hanedanından kadın ve erkek olmak üzere birçok kimse hakkında geniş bir biyografi çalışmasıdır. Bu eserde az bilinen kişiler de dâhil olmak üzere yaklaşık 20 bin kişinin biyografisi yer almaktadır. Dört ciltten oluşan eserin ilk üç cildi 1890-1893 yıllarında basılmıştır (Özcan, 2003, s. 528). Mehmed Süreyya'nın bu eseri, Mehmet Zeki

Pakalın tarafından *Sicill-i Osmânî Zeyli* ismiyle tamamlanmıştır. Pakalın, eserde yer alan ve 1898 yılına kadar yaşayan devlet ricaline 1246 kişi daha ekleyerek eserin kapsamını 1958 yılına kadar genişletmiştir (Birinci, 2007, s. 145). Başka bir örnek ise Bursalı Mehmed Tâhir tarafından yazılan *Osmanlı Müellifleri* adlı eserdir. Eserde 1700 kadar müellif bulunmaktadır. Bunların içerisinde şeyh, tarihçi, coğrafyacı, hekim, matematikçi ve şair olmak üzere Osmanlı müelliflerinin biyografisi yer verilmiştir. Yazar tarafından 20 yıl süren büyük uğraşlardan sonra ilk cildi 1915 yılında, ikinci cildi 1918 yılında ve son cildi de 1924 yılında yayınlanmıştır (Akün, 1992, s. 454-458).

Şahıslar dışında devletler de kendi çalışanlarının biyografi kayıtlarını tutmuşlardır. Osmanlı Devleti'nin tuttuğu bu prosopografi kayıtlarına en güzel örnek Sicill-i Ahvâl Defterleridir. Sicil kelimesi sözlüklerde, resmî belgelerin kaydedildiği kütük anlamına gelmektedir. Sicill-i Ahvâl ise memurların tercüme-i hâllerinin kaydedildiği defterlerdir (Sarıyıldız, 2009, s. 134). Osmanlı Devleti'nin bürokratik kademelerinde görev yapan Müslim ve gayrimüslim şahısların biyografilerin toplu bir şekilde kayıt altına alınmasına 5 Şubat 1879 tarihinde Sicill-i Ahvâl Komisyonunun kurulmasıyla mümkün olmuştur. Böylece şer'iyye, askeriye ve zaptiye dışında kalan tüm dairelerde çalışan büyük küçük tüm memurlar kayıt altına alınmaya başlanmıştır. İlk kayıtlar sonucunda 92 binin üzerinde memur bu sicillere kaydedilirken, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde bu sayı 200 binin üzerine çıkmıştır (Çetin, 2005, s. 89). 1887 yılında mülkiye ve adliye memurlarının sicil kayıtları toplanmaya başlamıştır. 1896 yılına gelindiğinde Sicil Usul Komisyonu, Memûrîn-i Mülkiye Komisyonuna çevrilmiştir (Kütükoğlu, 2010, s. 141). Sicill-i Ahvâl defterlerinde memuriyete giren kişiler, kendileri hakkında “tercüme-i hâl varakası” adıyla bir belge vermek zorundaydılar. Bu belgede yer alan doğum tarihi, baba adı, eğitim durumu, görevleri, eserleri, rütbe ve madalyaları ile aldığı cezalarla ilgili kısımlar, belgeyi veren kişi tarafından doldurulurdu (Sarıyıldız, 2009, s. 135). Bu defterlerde genel anlamda memurlar hakkında bilgiler mevcut olup, bu kayıtlar günümüzde özellikle tarihçiler için zengin bir kaynak teşkil etmektedir.

Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye: Eserin Amacı, Kapsamı, Nüshaları ve Çağrı Mektubu

Bu çalışma, daha önce devlet (örn. Sicill-i Ahvâl Defterleri) ve şahıslar tarafından yapılan prosopografilerden farklı olarak, II. Meşrutiyet'in ilanından hemen sonra taşradaki ve merkezdeki memurlara gazeteler aracılığıyla çağrılar yapılarak biyografilerini ve fotoğraflarını göndermelerinin istendiği *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye* adlı prosopografik çalışmayı ele almaktadır. Bu teşebbüs, şahısların kendi hayat hikâyelerini devletin bürokratik kalıplarıyla değil, kendi ifadeleri ve kalemleriyle ortaya koymalarına olanak sağlamıştır. *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*'nin kendisinden önceki terâcimlerden ayrılan bir diğer özelliği ise diğer biyografi çalışmalarında daha çok tanınan, herkesçe bilinen şahısların tercüme-i hâlleri kaleme alınırken burada öyle bir anlayıştan uzak durularak kendilerine ulaşan tüm tercüme-i hâlleri yayımlamış olmasıdır.

Eserin isminin Mir'ât (Ayna) seçilmesi de oldukça ilginçtir. Bu isimlendirme basit bir tesadüf olarak değerlendirilmemelidir. Buraya biyografilerini gönderen şahıslara; Sicill-i Ahvâl gibi devletin tuttuğu resmî kayıtlarda yer almayan ruh hâllerini, maruz kaldıkları haksızlıkları, gelecek nesiller tarafından nasıl hatırlanmak istediklerini ve kendilerini aynada nasıl yansıtmak istiyorlarsa öyle yansıtılmaları için bir fırsat verilmiştir. Yani kişilerin devlet ya da şahıslar tarafından değil, bizzat kendi aynalarına bakarak kendilerini betimlemelerinin önü açılmıştır.

Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye'nin Millî Kütüphane¹⁰, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi Kütüphanesi, Atatürk Kitaplığı, Toronto Üniversitesi Kütüphanesi ve Seyfettin Özege Koleksiyonu'nda bulunan nüshalarına ulaşılmıştır. Bu nüshalar birbirleriyle karşılaştırılarak nüshalarda herhangi bir eksiklik bulunup bulunmadığı analiz edilmiş ve

¹⁰ Millî Kütüphane'de bulunan nüshanın künyesinde, eserin Mehmed Süreyya tarafından kaleme alındığı belirtilmektedir. Ancak eserin içeriğine bakıldığında, bu bilginin gerçeği yansıtmadığı ortadadır.

çalışma bu doğrultuda yürütülmüştür. Yapılan incelemelerde eseri hazırlayan yayın kurulunun tüm memurları kapsayan bir eser meydana getirmeyi düşündüğü görülmektedir. Buna karşın elimizdeki nüshalar yalnızca iki ciltten oluşmaktadır. Bu iki cilt; “Mim-Nun” ve “Ayn-Gayın” harflerini içermektedir¹¹.

Bu terâcim eserinin tam ismi *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye: İnkılâb-ı Ahîr-i Osmânî'deki Ricâl-i Afife-i Devlet: Târih-i İnkılâb-ı Osmânî 10 Temmuz 1324* olarak geçmektedir. Başlıktan da anlaşılacağı üzere bu eser, 1908 Devrimi ile birlikte II. Abdülhamid'in baskıcı yönetiminde görev almış olmalarına rağmen temiz kalmış olan memurların kendilerini göstermeleri için bir fırsat sunmuştur. *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye Heyet-i Tahririyesi Müdiriyyeti* adındaki bir kurul, taşra ve merkezdeki memurlara bir mektup göndermiştir. Bu mektupta; meşrutiyet rejimini yerleştirmek ve işinin ehli, namuslu memurları ön plana çıkarmak maksadıyla söz konusu eserin meydana getirileceği belirtilmiş ve memurlardan kendi özgeçmişlerini beş gün içinde yayın kuruluna göndermeleri istenmiştir. Mektubun bu kısmını içeren bölüm aşağıda aynen verilmiştir: (Taha Toros Arşivi, Belge No: TT-635030)¹².

Mir'at Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye Heyet-i Tahririyesi Müdiriyyeti – Hususi

Huzur-ı âlî-i kerîmânelerine

Arz-ı mahsustur.

Meşrutiyet-i Osmâniyemiz'in tekmil ve terakkisi; erbab-ı namus ve iffetten olan her sınıf memurînin mûda-ı uhde-i liyakatleri olan vezâif-i fiilen ve kalemen birgûna taaddülüyle? dâcâr olmayarak selâmet-i fikr ve zihin ile temşiyet ve hüsn-i ifa eylemelerine mütevakkıf olup, bütûn ebnâ-yı vatanın bu misillü memurîn-i muhteremi temyiz eylemeleri, husûl-i maksadı te'min eyleyeceği gibi vücûh-ı adîde ile de fevâid-i kesîre-i sâireyi müstelzim olacağı ve mine'l-cümle efrâd ve ahfâd-ı vatana tabaka be tabaka ve mûmâ-ileyhimin takdir-i meziyetini îcâb eyleyerek bir ibret-i târihiyye teşkil edeceği teemmül olunup,

A'zâsı cümle mebusânımızdan ve sunûf-ı muhtelifeye mensûb zevât-ı sâireden müteşekkil ve ibâret ve cümlesi hâiz-i destmâye-i nâmûs ve kifâyet olan bir hey'et-i muhtereme ve mübeccelenin şümûl-i nezâret ve müzâhereti ve izâfe-i himmet ve muâvenetleriyle hidemât-ı devletin kâffe-i şuaâtında müstahdem ve enzâr-ı âmmeye mübeccel ve mükerrer olan memurîn-i kirâmın terâcim-i ahvâlini ve 'ale't-tahmîn birkaç bin tesâvîri hâvî olarak tertîb ve ihzâr ve ilk formasının emr-i temsiline ibtidâr kılınmış olan [Mir'ât-ı Sicill-i Memurîn-i Osmâniyye] veyâ [Meşrutiyet-i Osmâniyye'nin Nâmuslu Memurları] nâm eser-i mükemmel ve mücmelin tercüme-i hâl-i kerîmâneleriyle de tezyîn ve tevsîh olunacağına ve gerçi memurîn-i mevcûde hakkında ba'zı menâbi'den ma'lûmât-ı lâzime istihsâl olunmakta ise de birgûna sehv ve zühûle mahal kalmamak üzere keyfiyetin ashâbından istizâh ve istiknâhu lâzime-i bî-tarafî ve hakikat-perveriden görünmesine mebnî yalnız;

1- Nâm-ı fâmilelerini, peder ve âile isim ve şöhratlarıyla mahall-i ikâmetlerini,

2- Târih-i velâdet ve memuriyetlerinin menşei ve âsâr-ı matbûa ve gayr-i matbûalarını,

3- Görülen taltîfât ve ukûbâtın derecât ve esbâbını,

4- Ve mülâhazât-ı lâzimeyi, câmi' olmak üzere taraf-ı âlî-i kerîmânelerinden muhtasar bir tercüme-i hâl varakası tertîb ve tahrîr olunup varaka-i mezkûrenin târih-i tezkireden i'tibâren beş gün zarfında ber-vech-i âtî muharrer adrese irsâl buyurmaları müstirhamdır efendim.

¹¹ Kütüphanelerdeki mevcut nüshaların yanı sıra, şahsi arşivlerindeki nüshaları da bizimle paylaşarak çalışmamıza katkı sağlayan Prof. Dr. Ali Birinci ve Prof. Dr. Zekeriya Kurşun'a teşekkürlerimizi sunarız.

¹² İlgili belgeyi paylaşarak çalışmamızı zenginleştiren Prof. Dr. Zekeriya Kurşun'a müteşekkirimiz.

Fî 14 Şubat 1324

Sicill-i Osmanî Heyet-i Tahririyesi Müdiriyeti

Mektubun devamında, Ali Seydi Bey'in¹³ öncülüğünde, İslami ve millî menfaatlara hizmet edecek "Mahşer"¹⁴ adıyla bir gazete çıkarılacağı ifade edilmektedir. Bu gazetede, kitapta biyografileri yer alan memurlar haksız yere saldırı veya iftiraya uğrarsa şahısların savunulacağından söz edilirken, kamu menfaatine zarar veren, sicili bozuk ve geçmişi şüpheli şahıslar hakkındaki şikâyetlerin de gazetede yayımlanarak kamu düzeninin korunacağı vurgulanmaktadır. Ayrıca bu talep doğrultusunda, mektubu alan memurlardan kendi maiyetlerinde çalışan dürüst ve işini iyi yapan yardımcılarının isimlerini de heyete göndermeleri istenmiş ve bunun için bir adres verilmiştir. Ulaştığımız verilere göre bu heyette Ali Seydi Bey ve Mehmed Said Efendi'nin yer aldığı anlaşılmaktadır. Ancak diğer üyeler hakkında bir bilgi mevcut değildir. Mektubun devamı aşağıda verilmiştir: (Taha Toros Arşivi, Belge No: TT-635030).

Taşra ve İstanbul'da fevka'l-me'mûl abonelerin terâcimi üzerine hey'et-i tahrîriyemiz mukaddes bir vazife der-uhde etmiştir. Şöyle ki:

Evvelâ; kitâb-ı mezkûra isimleri munderiç olan her sınıf memurîn—nefsiyle iffet eyledikçe—amelîyelerinde vukû'a gelecek her dürlü gadr ve ta'arruzât ve kadh ve teşnî'âtı kemâl-i şiddetle müdafaa, ve sâniyen; ahvâl-i mâziyesi perde-i şübehât ile mestûr olan sâir memurîn hakkında vukû'a gelecek şikâyet ve sâireyi derc ile hukuk-ı âmme muhafaza, ve sâlisen; Sicill-i Osmânî'nin sûret ve zaman-ı intişârına ve hey'et-i tahrîriyenin efkâr ve mütâlaâtına dâir beyân-ı ma'lûmât-ı lazıma olunmak üzere Hey'et-i tahrîriyeden ve efâzıl-ı muharrirîn-i Osmâniyyeden Ali Seydi Beyefendinin taht-ı idaresinde olarak hey'et-i tahrîriyemiz tarafından yevmî "Mahşer" gazetesi neşrolunacaktır.

Mezkûr gazete bütün gazeteler hacminde olup; şariat-ı celîle-i İslâmiyyeye ve vatanın menâfiine hidmet eyleyecek ve ulemây-ı dinin ve mesleğinde ihtisas ve vukuf-ı tâmı olan zevât-ı muhteremenin husûsât-ı diniyye ve ilmiyye ve askeriyye ve siyasiyye ve sâireye müteallik makâlât-ı nâfialarını ve tekmil ajansların telgraflarını ve kâffe-i havâdis-i rûz-merreyi ve tevcihât ve tebligât-ı resmiyyeyi ve dâhili ve hârici ma'lûmât-ı mahsûsayı ve ecnebi gazetelerinin mühim bendlerini hâvî

¹³ Ali Seydi Bey hakkında Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye'de bir bölüm bulunmaktadır. Ali Seydi Bey, 1870 yılında Erzincan'da doğmuştur. Babası Hacı Aziz Paşa'dır. Mekteb-i Mülkiye'den mezun olmuş ve devlet kademelerinde görev almıştır. Bir jurnal sonucu Bağdat'a sürgüne gönderilmiştir. O dönem kendisi gibi sürgünde olan kardeşi Nureddin Bey'in Sinop'tan Avrupa'ya kaçarak II. Abdülhamid'e baskı yapması sonucunda affedilerek İstanbul'daki görevine geri dönmüştür. Bağdat'ta sürgün olduğu dönemde aşiretler arasındaki arazi anlaşmazlıklarını çözerek asayiş sağlamıştır. Bölgedeki vapur seferlerini düzene sokarak idari becerisini kanıtlamıştır. Ali Seydi Bey, İstanbul ve Bağdat'taki idadilerde edebiyat, tarih, fen ve ahlak gibi çok çeşitli dersler vermiş, sözlük ve tarih alanında pek çok eser telif etmiş, Tarih-i Osmânî Encümeni üyesi olarak görevlendirmiştir.; Mustafa Uzun'un Ali Seydi hakkında yazmış olduğu eserinde belirttiğine göre, Ali Seydi Bey'in babasının adı Sicill-i Ahvâl Defteri'ne yanlışlıkla Aziz olarak geçirilmişse de asıl ismi Üzeyir Paşa'dır. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde 1933 Nisan ayında Trabzon mebusu seçilmiştir. Ancak aynı yılın Ekim ayında hastalanarak vefat etmiştir. Doksanın üzerinde eseri mevcuttur. Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, C. 2, s. 6; Uzun, 1989, s. 442-445.

¹⁴ Her ne kadar taşra ve merkeze gönderilen mektuplarda Ali Seydi Kemal ismi geçse de Mahşer gazetesinin ruhsatı için Mehmed Said Efendi adında bir şahsın uğraş verdiği Başbakanlık Osmanlı Arşivi belgelerinde görülmektedir. Bu durum, Mehmed Said Efendi'nin mektupta sözü edilen Sicill-i Osmânî Heyet-i Tahririyesi içerisinde de yer aldığı ihtimalini güçlendirmektedir. Dahiliye Nezareti'ne gönderilen yazıda, dinî ve siyasi içerikli Mahşer adıyla günlük bir gazete neşretmek için ruhsat talep eden Mekteb-i Nüvvâb mezunlarından Mehmed Said Efendi'nin 35 yaşını doldurduğu ve hiçbir suça bulaşmadığı için Matbuat Nizamnamesi'nin şartlarını sağladığı ifade edilmektedir. Ayrıca kendisinin bu günlük gazeteyi şahsi sermayesiyle bastıracağına dair alınan senedin de ilgili makama takdim edildiği anlaşılmaktadır.; Mehmed Said Bey, 1880 yılında İstanbul'da doğmuştur. Babası Hacı Mehmed Said Bey'dir. Eğitim hayatına kadı yetiştiren Mekteb-i Âli-i Nüvvâb'da başlayıp ardından Mekteb-i Hukuk'ta eğitimine devam etmiştir. Uzun yıllar dönemin önemli hocalarından fıkıh, hadis ve Fransızca dersleri almıştır. Memuriyete Bab-ı Fetva Sicill-i Ahval Müdür Muavinliği ve Küçükçekmece Hâkimliği gibi görevlerle başlamıştır. II. Meşrutiyet sonrası yapılan düzenlemelerle de Şura-yı Devlet İstinaf Mahkemesi üyeliğine atanmıştır. BOA, ZB. 330/88; BOA, DH.MKT. 2738/61; Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Cüz. 1, C. 1, s. 15.

olacak ve en mükemmel gazeteler derecesinde hâiz-i tekemmül olmasına fevkalâde i'tinâ olunacaktır.

Adres: Bâb-ı Âli caddesinde Şirket-i Mürettibiye matbaasının üst katındaki salonda Sicill-i Osmânî ve Mahşer gazetesi müdüriyeti.

Yalnız isimleri ma'lûm olmak üzere refâkat ve maiyyetlerinde bulunan muavin ve mümeyyizlerle bi'l-cümle ketebeden hüsn-i hal ashabının esâmisini mübeyyin bir pusula irsâli hassaten müstercâdır efendim.

Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye'de Eşitlik İlkesi ve Osmanlılık Politikası

II. Meşrutiyet'in ilanından sonra basın yayın hayatına birçok yeni yayının girdiğini görmekteyiz. Bu durum, II. Abdülhamid dönemindeki yoğun sansürün kalkmasıyla oluşan özgürlük ortamından kaynaklanmaktadır. Bu dönemde yayın hayatına giren eserlerdeki en belirgin ortak nokta, Abdülhamid'in istibdâd yönetimine ve şahsiyetine karşı yürütülen muhalefettir (Yılmaz, 2018, s. 554-557). Söz konusu muhalif tavır, süreli yayınların yanı sıra *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*'nin mukaddime kısmında da şu şekilde görmekteyiz: “Kitâb-ı mukadderât-ı milletin sahâif-i âlâmina kanlı levhalar resm iden belâ-yı istibdâdın târih-i zevâlî, ikbâl-i Osmâniyye'nin mebd'e'-i feyzi olduğundan bu esâsın...” (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, C. 1, s. 2). Eseri hazırlayanlar bu ifadelerle, istibdat döneminin bitişi Osmanlı'nın aydınlık yükselişinin başlangıcı kabul ederek esere giriş yapmışlardır. II. Abdülhamid döneminden Meşrutiyet dönemine alınının akıyla çıkan dürüst ve çalışkan, her kademeden memurun torunlarına gösterebilecekleri bir “iftihar belgesi” niteliğindeki bu tercüme-i hâller, tarihe not düşmek amacıyla bizzat kendilerinden istenmiştir. Ayrıca Meşrutiyet'in kahramanı olarak gösterilen Enver Paşa'nın kendi kaleminden yazdığı tercüme-i hâl varakası ile esere başlanması, Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye'nin meşrutiyet yanlısı politikasını gözler önüne sermektedir. Enver Paşa'nın kendilerine gönderdiği tercüme-i hâl varakasının altına şu not düşülmüştür:

“Bu muhterem bahâdırımız, mahkûm-ı zevâl olan altı yüz senelik bir devlet-i muazzamaya hayât-ı şebâb virerek Taymısların, Debaların, Naye Fraye (The Times, Débats ve Neue Freie Presse) Preslerin sahâif-i takdîrâtını tezyîn iden muhabbet ve tevkîr ile Avrupa'da kendüsünü kabul eyleyen imparatorlara, diplomatlara dest-i sâf hamîyyetini sığdıran bu kahramân meâlî bünyânın tercüme-i hâl varakasında hidemât-i ahîre-i avâlim-pesendânesinden bahse bile tenezzül etmeyişi; muttasıf olduğu nezâket ve tevâzun ne derecelerde âlî olduğunu ta'yîn ve takdîre kâfidir. Mir'ât gibi Târih-i İnkılâb-ı Osmânî'nin eczâsından olan eser değil; bizzat Tarih-i Osmânî bile “Niyazi ve Enver” nâmlarını altun harf ile yazarak bu muhterem, mukaddes, rûh-nevâz isimlerle ihrâz-ı şeref-i lâ-yetenâhi eyleyeceğine hangi bir Osmânî şübhe edebilir. Cenâb-ı Hakk sa'yılarını meşkûr eylesün (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, C. 1, s. 3).”

Bu ifadelerle; yıkılmaya mahkûm olan altı yüz yıllık devlete yeniden can veren, Avrupa'nın önde gelen gazetelerinin manşetlerini süsleyen Enver Bey'in yazmış olduğu tercüme-i hâldeki mütevazılıktan söz edilmiş ve kendisinin, Niyazi Bey ile birlikte isimlerinin Osmanlı tarihine altın harflerle yazılacağı ifade edilmiştir.

Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye'de Meşrutiyet'in getirdiği eşitlik ilkesi ön plana çıkarılarak, sadece devletin büyükleri ve ileri gelenlerinin değil; ilmiye, askeriye ve mülkiye şubelerinde çalışan küçük-büyük tüm memurların rütbe yerine alfabetik bir şekilde sıralanarak yer alacakları vurgulanmıştır (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, C. 1, s. 2). Toplanan tercüme-i hâllerin fasikül haline getirilerek peşin ödeme yapanlara 40 kuruşa, taksitli ödeyenlere 50 kuruşa satılacağı; lüks kâğıda basılan özel nüshanın ise 1 Osmanlı lirasına satılacağı bildirilmiştir. İstanbul dışındaki abonelerin 12,5 kuruş posta masrafı ödeyecekleri söylenmiştir. Tercüme-i hâllerinin yayımlanmasını isteyenler, eğer fotoğraflarını da bastırmak isterlerse yüksek matbaa

masrafları nedeniyle boyutlarına göre 35, 60 ve 108 kuruş ekstra ücret ödeyeceklerdir. Bu duyurulardan sonra Mir'ât'ta 181 kişinin tercüme-i hâlinin yayımlandığını görmekteyiz (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, C. 1, s. 17). Bunların 40'ı asker, 30'u mülki idarede görev yapan idareci, 26'sı adalet ve hukuk mensubu olup; geriye kalanların 16'sı siyaset, devlet kademesi ve diplomasi (bakan, elçi, mebus), 19'u maliye, muhasebe ve kadastro, 11'i ilmiye sınıfı ve dini hizmetler, 7'si bürokrasi ve sivil memuriyetler (müdürler, kâtipler), 8'i sağlık hizmetleri (doktorlar, cerrahlar), 7'si ise eğitim, kültür ve matbuat (hocalar, yazarlar, kütüphaneciler) alanlarında görev almaktadır. Tercüme-i hâlleri verilenler arasında Ermeni ve Rum kökenli 7 kişinin¹⁵ de bulunması, *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*'nin Osmanlıcılık politikasını güttüğünü gösteren önemli bir örnek teşkil etmektedir. Meşrutiyet'in ilan edilmesindeki temel amaç, devletin içerisinde bulunan azınlıkların ayrılmasını engellemektir. Bu yayında da bu politikanın yansımalarını görmekteyiz.

Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye'nin İsim Listesi ve Değerlendirmesi

Alfabetik bir sıra ile *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*'de yer alan şahısları şöyle sıralayabiliriz:

A

- Abdi Efendi: Siverek Taburu Kumandan Vekili Yüzbaşı
- Abdurrahman Şeref Bey: Sâbık Maarif Nazırı / Vakanüvis
- Abdülaziz Bey: Evkaf Nezareti Meclis-i İdare Reisi
- Abdülbaki Mehmed Fani Efendi: Mersin Tahrirat Müdürü
- Agop İlhami Efendi: Biga Malmüdürü
- Ahmed Ataulah Efendi: Biga Müstantiki
- Ahmed Bey: Harbiye Nezareti İspençiyârî Müfettişi
- Ahmed Efendi: Ereğli Alayı Devrek Taburu Mülâzım-ı Evveli
- Ahmed Efendi / Tevfik Efendi: Devrek Bölüğü Yüzbaşısı
- Ahmed Enis Bey: Sivil Tekaüt Sandığı Birinci Mümeyyizi
- Ahmed Enver Efendi: Palas Alayı Mülâzım-ı Evveli
- Ahmed Esad Bey: Erzurum, Bitlis ve Van Kapı Kethüdası
- Ahmed Fâzıl Bey: Kastamonu Evkaf Muhasebecisi
- Ahmed Hakkı Bey: Necd Kumandan Vekili Erkân-ı Harp Miralayı
- Ahmed Hamdi Efendi: Haleb Redif Alayı Mülâzım-ı Sânîsi
- Ahmed Haydar Bey: Müze-i Hümayun Memuru
- Ahmed Hazım Bey: Bünyan-ı Hamid Kaymakamı
- Ahmed Hilmi Bey: Ortaköy Kaymakamı
- Ahmed İhsan Efendi: Devrek Seyyar Frengi Tabibi
- Ahmed Kâmil Efendi: Hamidiye Tahrirat Kâtibi
- Ahmed Kemal Paşa: 3. Nizamiye Fırkası Kumandanı Ferik

¹⁵ Bu yedi kişi; mülki idareden yargıya ve maliyeye kadar birçok farklı kademede görev almıştır. Bu durum, bürokrasideki çok kültürlü yapıyı ortaya koyan en önemli göstergelerden biri olmuştur.

-
- Ahmed Kemal Paşa: Menteşe Mutasarrıfı
 - Ahmed Muammer Bey: Aziziye Kaymakamı
 - Ahmed Muhtar Bey: Divan-ı Hümayun Teşrifat Memuru
 - Ahmed Muhtar Efendi: İntihâb-ı Hükûk Komisyonu Azası
 - Ahmed Münir Bey: Ödemiş Kaymakamı
 - Ahmed Nazif Efendi: Sâbık Trabzon ve Kastamonu Adliye Müfettişi
 - Ahmed Necip Efendi: Müddeiumumî Muavini
 - Ahmed Rasim Efendi: Serez Alayı Kolağası
 - Ahmed Refik Efendi: Yenice Vardar Tahrirat Kâtibi
 - Ahmed Refik Paşa: Çatalca Kumandanı Mirliva
 - Ahmed Reşid Bey: Mahkeme-i Temyiz Azası
 - Ahmed Şekib Bey: Şûrâ-yı Devlet Mülkiye Dairesi Azası
 - Ahmed Şevki Efendi: Tikveş Müstantiki
 - Ahmed Şevki Efendi: Lüleburgaz Kaymakamı
 - Ahmed Şükrü Bey: Amasya Redif Kâimmakamı
 - Ahmed Tarhan Efendi: Hereke Fabrikası Muhasebecisi
 - Ahmed Tevfik Paşa: Londra Sefir-i Kebîri / Sâbık Hariciye Nazırı
 - Ahmed Turan Bey: Aziziye Düyûn-ı Umumiye Müdürü
 - Ahmed Vefik Efendi: Diyarbakır İstinaf Müddeiumumîsi
 - Ahmet Şakir Efendi: Meclis-i Maarif Azası / Hâfız-ı Kütüb-i Şâhâne
 - Ali Bey: Ticaret ve Nafia Mektubcusu / Mekteb-i Hukuk Muallimi
 - Ali Efendi: Sekizinci Redif Alayı Yüzbaşısı
 - Ali Galib Efendi: Görele Bidayet Mahkemesi Başkâtibi
 - Ali Galib Paşa: V. Murad'ın Damadı / Şûrâ-yı Devlet Azası
 - Ali Galib Paşa: Midilli Mutasarrıfı
 - Ali Haydar Bey: Soma Kaymakamı
 - Ali Kemal Bey: Hassa Ordusu Levazım İkinci Şube Müdürü
 - Ali Mehri Efendi: Defter-i Hâkânî
 - Ali Munis Bey: Biga Kaymakamı
 - Ali Nazmi Efendi: Taşköprü Redif Taburu Mülâzım-ı Evveli
 - Ali Rıza Efendi: Bingazi Defter-i Hâkânî Memuru
 - Ali Rıza Efendi: Dersim Tahrirat Müdürü
 - Ali Rıza Paşa: Sâbık Bahriye Nazırı

- Ali Rıza Paşa: Beşinci Ordu Levazım Reisi
- Ali Seydi Bey: Bağdat'a Menfî Memur / Muharrir
- Arekel Abahuni Efendi: Edirne İstinaf Mahkemesi Azası
- Arif Efendi: Kartal Naibi
- Asaf Efendi: Defter-i Hâkânî Muhasebe Kalemî Müdürü
- Asım Bey: Stockholm Sefiri Mustafa Asım Turgut Bey
- Asım Efendi: Midilli Naibi
- Atıf Paşa: Sâbık Hassa Levazım Reisi
- Atnaş Efendi: Aziziye Malmüdürü
- Aziz Bey: Şûrâ-yı Devlet Temyiz Mahkemesi Azası
- Aziz Bey: Muallim / Hâkim
- Azmi Bey: Hüdavendigâr Valisi

E

- Ebu'l-Ula Bey: Mahkeme-i Temyiz Zabıt Kâtibi
- Edhem Bey: Ticaret ve Nafia Nezareti Tercüme Müdürü
- Edhem Edib Bey: Umum Mezbahalar Başmüfettişi Miralay
- Edib Muharrem Efendi: Kalecik Düyûn-ı Umumiye Memuru
- Ekrem Bey: Sâbık Maarif Nazırı Recaizade Mahmud Ekrem
- Emin Efendi: 65. Alay Mülâzım-ı Evveli
- Emin Efendi: Vâdiü'l-Acem Kaymakamı
- Emin Hikmet Efendi: Süveyda Telgraf ve Posta Müdürü
- Enver Bey (Enver Paşa): Mücâhid-i Hürriyet / Berlin Ataşemiliteri
- Erfiğan Efendi: Kerek Şehremini / Belediye Reisi
- Esad Bey: Harbiye Nezareti Daire-i Sıhhiye Başkâtibi
- Esad Efendi: Defter-i Hâkânî Nazırı Mahmud Esat Efendi
- Esad Hasbi Bey: Niğde Tahrirat Müdürü
- Esat Efendi: Dersaadet Kadısı / Müderris
- Eyyüb Sabri Efendi: Ankara Mektubcusu

G

- Gazi Ahmed Muhtar Paşa: Müşir

H

- Hafız Üveys Hasbi Efendi: Pravişte Kadı Vekili

I - İ

- Ispiro Efendi: Mürefte Kaymakamı

-
- İbrahim Cemal Paşa: Harbiye Daire-i Sıhhiyesi İkinci Reisi / Tabip Paşa
 - İbrahim Edhem Efendi: Rumeli Kazaskeri
 - İbrahim Efendi: Edremid Redif Taburu Mülâzım-ı Evveli
 - İbrahim Efendi: Düzce Birinci Bölük Yüzbaşısı
 - İbrahim Ethem Efendi: 11. Alay Mülâzım-ı Evveli
 - İbrahim Ethem Efendi: Kalecik Kaymakamı
 - İbrahim Hakkı Efendi: İskarapar Malmüdürü Muavini
 - İbrahim Hakkı Efendi: Edirne 81. Alay Yüzbaşısı
 - İbrahim Hilmi Efendi: Siverek Tahrirat Müdürü
 - İbrahim Kâzım Efendi: Aziziye Tahsilat Kâtibi
 - İbrahim Nafız Efendi: Edremid Redif Taburu Yüzbaşısı
 - İbrahim Nihad Bey: Dersaadet Müstantikliği Azası
 - İbrahim Nurullah Efendi: Isparta Muhasebecisi
 - İbrahim Rahmi Efendi: Karaisalı Tahrirat Kâtibi
 - İdris Efendi: Edremid Redif Taburu Mülâzım-ı Evveli
 - İdris Sıtkı Efendi: Taşköprü Seyyar Frengi Tabibi
 - İlyas Sami Bey: Niğde Mutasarrıfı
 - İlyas Şükrü Efendi: Biga Müddeiumumî Muavini
 - İsa Ruhi Paşa: Daire-i Sıhhiye Teftiş Komisyonu Azası
 - İshak Hakkı Efendi: Kars-ı Zülkadriye Kaymakamı
 - İskender Efendi: Süveyda Tahrirat Kâtibi
 - İsmail Efendi: Havsa Kumandanı Binbaşı Hafız İsmail Hakkı Efendi
 - İsmail Efendi: 27. Redif Alayı Yüzbaşısı
 - İsmail Efendi: Gusine Mülâzım-ı Evveli
 - İsmail Fahri Efendi: Bolayır Taburu Yüzbaşısı
 - İsmail Hakkı Bey: İpek Mutasarrıfı Erkân-ı Harp Binbaşısı
 - İsmail Hakkı Bey: Lazistan Tapu Memuru
 - İsmail Hakkı Bey: Bâb-ı Atik Emlâk-i Şâhâne İdaresi
 - İsmail Hakkı Bey: Midilli Tahrirat Müdürü
 - İsmail Hakkı Efendi: Serez Tahrirat Müdürü
 - İsmail Hakkı Efendi: Samsun Redif Binbaşısı
 - İsmail Hakkı Efendi: Ayaş Tapu Kâtibi Muavini
 - İsmail Hakkı Efendi: Erbaa Kaymakamı

- İsmail Hakkı Efendi: Aziziye Mahkemesi Başkâtibi
- İsmail Şükrü Bey: Haleb Askerî Hastanesi Sertabib-i Kehhâli / İttihadçı Menfi
- İsmail Zühdü Paşa: Musul Redif Kumandanı Ferik
- İsmet Efendi: Dersaadet Kadısı
- İzzet Bey: Hazine-i Evrak Müdürü
- İzzeddin Bey: Fetvahane Memûrîn Müdürü

M

- Mahmud Celaleddin Bey: Eytâm Malları İdare Memuru
- Mahmud Kemal Bey: İbnülemin Mahmud Kemal / Eyalât-ı Mümtâze Kalemî
Müdürü
- Mahmud Mahir Bey: Necd Mutasarrıfı / Muharrir
- Mahmud Şevket Paşa: Hareket Ordusu Kumandanı Müşir / Ferik
- Mavrokordato Efendi: Sâbık Orman, Maadin ve Ziraat Nazırı
- Mehmed Ali Bey: Dersaadet Ticaret Mahkemesi İcra Memuru
- Mehmed Ali Bey: Bâb-ı Âlî Evrak Hazinesi Serhalifesi
- Mehmed Celaleddin Bey: Çapanoğlu / Serfice Mutasarrıfı
- Mehmed Cemal Bey: Lazistan Mutasarrıfı
- Mehmed Feyzi Bey: Prizren Mutasarrıfı
- Mehmed Midhat Bey: Siverek Meclis-i İdare Başkâtibi
- Mehmed Mir'at Efendi: İpek Muhasebecisi
- Mehmed Muzaffer Bey: Dersaadet Tahsilat İdaresi Müdürü
- Mehmed Naşid Efendi: Defter-i Hâkânî Memuru
- Mehmed Neşet Bey: Jandarma Dairesi Başkâtıp Muavini
- Mehmed Nureddin Bey: Siverek Mebusu / İttihad ve Terakki Müessislerinden
- Mehmed Nuri Bey: Şûrâ-yı Devlet Azası
- Mehmed Nuri Efendi: Fetva Emini
- Mehmed Nuri Efendi: Bâb-ı Meşihat Mektubî Muavini
- Mehmed Nüzhet Paşa: Bolu Mutasarrıfı / Muharrir
- Mehmed Raif Paşa: Şûrâ-yı Devlet Reisi / Meclis-i Âyân Azası
- Mehmed Sadi Bey: Şûrâ-yı Devlet Azası / Menfi
- Mehmed Safvet Bey: İspir Kaymakamı
- Mehmed Said Bey: Şûrâ-yı Devlet İstinâf Mahkemesi Azası
- Mehmed Said Efendi: İpek Cinayet Mahkemesi Reisi
- Mehmed Sâhib Bey: Şeyhülislâm

- Mehmed Şakir Efendi: Adalar Kapı Kethüdası
- Mehmed Şerif Paşa: Dersaadet Valisi / Dâmâd-ı Şehriyârî
- Mehmed Şevket Bey: Mezâhib Müdüriyetinden Mütেকait
- Mehmed Tevfik Tarık Efendi: Florina Cinayet Mahkemesi Reisi
- Mehran Mehri Boyacıyan Bey: Luros Kaymakamı
- Midhat Bey: Mekteb-i Hukuk Müdürü
- Mihalaki Efendi: Şûrâ-yı Devlet Azası
- Muhib Bey: Serez Meclis-i İdare Başkâtibi
- Muhyiddin Paşa: Kırkkilise Mutasarrıfı
- Mustafa Efendi: Bolayır Topçu Alayı Binbaşısı / Menfi
- Mustafa Necati Efendi: İmadiye Kaymakamı
- Mustafa Nedim Efendi: Dersaadet İstinaf Mahkemesi Reisi
- Mustafa Sabri Efendi: Tokad Mebusu / Beyânü'l-Hak Sermuharriri

N

- Nazım Celadet Bey: Sâbık Ergiri Mutasarrıfı
- Neşet Bey Efendi: Mahkeme-i Temyiz Azası
- Nimetullah Vehbi Efendi: İskarapar Kaymakamı
- Niyazi Bey: Resneli Niyazi Bey / Mücâhid-i Hürriyet

O - Ö

- Ohannes Ferid Efendi: Kosova Vali Muavini
- Osman Avni Efendi: Samsun Taburu Yüzbaşısı
- Osman Bey: Safed Emlâk-i Şâhâne Müdürü
- Osman Bey: Kosova Kapı Kethüdası
- Osman Efendi: 35. Alay Cerrahı
- Osman Fevzi Efendi: Gürün Mahkemesi Başkâtibi
- Osman Hayri Efendi: Sâbık İslâhiye Nüfus Memuru
- Osman Hulusi Efendi: 27. Redif Alayı Yüzbaşısı
- Osman Paşa: İzmid Mutasarrıfı
- Osman Rıfat Efendi: Debre Meclis-i İdare Başkâtibi
- Ömer Fahreddin Efendi: Bâb-ı Meşîhat Mektubî Kalemi Serhalifesi
- Ömer Lütfi Efendi: Sivas Aziziye Meclis-i İdare Azası
- Ömer Lütfi Efendi: Akşehir Tahrirat Kâtibi
- Ömer Necip Efendi: Burdur Bölüğü Yüzbaşısı

- Ömer Sabri Efendi: 30. Alay Cebel Topçu Yüzbaşı

Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye'de yer alan şahıslara baktığımız zaman Hürriyet Kahramanları olarak görülen İttihad ve Terakki'nin çekirdeğini oluşturan kadroları görmekteyiz. Mir'ât'ta Mücâhid-i Hürriyet olarak tavsif edilen Resneli Niyazi Bey ve Enver Paşa ile İttihad ve Terakki kurucularından Mehmed Nureddin Bey en göze çarpan şahıslar arasındadır. Bu şahıslar Padişah'ın Meşrutiyet'i yeniden ilan etmesi için askerî ve siyasî baskılar yaparak II. Abdülhamid'in baskıcı rejimine son vermişlerdir. Meşrutiyet'in ilanından sonra 1909 yılında Meşrutiyet yönetimine karşı İstanbul'da patlak veren gerici ve kanlı 31 Mart İsyanı'nı bastırmak için Selanik'ten yola çıkan Hareket Ordusu'nun komutanı olan Mahmud Şevket Paşa'yı da bu şahıslar arasında görmekteyiz.

II. Abdülhamid tarafından çeşitli yerlere sürgün edilen kişiler de Mir'ât'ta yer almıştır. Bunlar arasında göz doktoru olmasına rağmen İttihatçı olarak tanınan İsmail Şükrü Bey, Halep'e sürgün edilmiştir. Bir diğer sürgün ise Şûrâ-yı Devlet Azası Mehmed Sadi Bey'dir. Mehmed Sadi Bey'in Abdülhamid döneminin ünlü hafiyelerinden, Sadaret eski seryaveri Cemal'e yazdığı mektup, o dönem için oldukça cesaret gerektiren ve oldukça ağır sözler içeren bir metindir. Bu mektupta:

"Mahum-ı saadetleri olduğı ve mükerreren ifade kılındığı üzere fakir Sultan Hamid'in aleyhinde değilim lakin meslek-i siyasisini takdir edenlerden de değilim, zira bu meslek ile hem şahsını ve hem devletini ve hem de ahiretini mahv ve harab etmektedir, kendisi nasıl tebaa-i müslime ve gayr-i müslimesine bir takım erazil eşhasın ilkaat-ı mazarrasıyla musallat olmakda ise Cenab-ı Hak da ona kendi tebaasından bazılarını ve gerek ecanibi musallat etmektedir. Cüz'i bir mülhaza ile bu hakikatin tezahür edeceği ve andan mütenebbih olarak tadil-i meslek iktiza eyleyeceği bedihi ise de bunu müşahade edecek göz ve his edecek öz nerde" (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Cüz 1, C. 1, s. 10)

şeklinde ifade edilmiştir. Bu sözlerle, kendisinin Sultan Abdülhamid'e düşman olmadığını ancak etrafında kötü niyetli kimselerin telkinleriyle halkına baskı yaptığını hem devleti hem de ahiretini bir felakete sürüklediğini ileri sürerek Sultan'ın bu durumu fark edip yanlışlarından dönecek basiret ve anlayıştan yoksun olduğunu belirtmiştir. Bu mektup o dönem için oldukça ağır ve eleştirel bir içeriğe sahip olup son derece dikkat çekicidir. Bir diğer sürgün edilen kişi ise Trablusgarp'a gönderilen Mustafa Efendi'dir. Ayrıca *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*'nin yayın kurulunda yer alan, meşhur sözlük yazarı ve eğitimci Ali Seydi Bey de Bağdat'a sürgün edilenler arasındadır.

Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye her ne kadar İttihad ve Terakki yanlısı bir yayın olarak görünse de İttihad ve Terakki muhalefeti ile bilinen kişiler de burada yer almıştır. Bunlar arasında Meşrutiyet'in ilanından sonra yayımlanan dinî, edebî, siyasî ve fennî haftalık gazete olan Beyânü'l-Hak'ın başyazarı ve Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın kurucuları arasında yer alan Mustafa Sabri Efendi¹⁶ ile Damat Mehmed Şerif Paşa bulunmaktadır.

Yine Mir'ât'ta eski Maarif Nazırı olarak görev yapmış oldukça ünlü isimler de bulunmaktadır. Bunların ilki, Osmanlı'nın son vakanüvisi olan Abdurrahman Şeref Bey'dir. Kendisi Cumhuriyet'in ilanından sonra İstanbul'dan ikinci devre milletvekili seçilmiş, Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin başkanlığını yürütmüş ve Tarih Musâhabeleri, Târih-i Devlet-i Osmâniyye gibi pek çok eser kaleme almıştır (Özcan, 1988, s. 175). Bir diğer Maarif Nazırı ise Araba Sevdası ve Talim-i Edebiyyât gibi önemli eserleriyle tanınan Recaizade Mahmud Ekrem'dir (Uçman, 2007, s. 503-504).

Söz konusu üst düzey yöneticilerin ve sürgüne gönderilen muhaliflerin yanı sıra, eserdeki biyografiler incelendiğinde Osmanlı bürokrasisinde yetişip Cumhuriyet Dönemi'nde de idari kadrolarda hizmet etmeye devam eden memurlar da görmekteyiz. Bunlardan ilki Niğde Mutasarrıfı

¹⁶ Mustafa Sabri Efendi, Damad Ferid Paşa kabinelerinde Şeyhülislâmlık yapmış, Anadolu'daki Millî Mücadele hareketine karşı siyasî bir tavır almış ve Cumhuriyet'in ilânından sonra 150'likler listesine alınarak vatandaşlıktan çıkarılmıştır. Mustafa Sabri Efendi'nin hayatı ve siyasî faaliyetleri hakkında bilgi için bakınız Yavuz, s. 350-353.

İlyas Sami Bey (İlyas Sami Muş) olup Cumhuriyet Dönemi'nde I. dönemden III. döneme kadar Muş milletvekili olarak görev yapmıştır (TBMM Albümü 1920-2010, 2010, s. 52). Cumhuriyet devrinde hizmetlerine devam eden bir başka önemli sima olarak karşımıza İbnülemin Mahmud Kemal Bey (İnal) çıkmaktadır. Osmanlı arşivlerindeki yoğun çalışmalarıyla bilinen bu müellif; Osmanlı Devrinde Son Sadrazamlar, Son Asır Türk Şairleri, Son Hattatlar ve Hoş Sadâ gibi abidevi eserleri kaleme alarak tarih ve edebiyat dünyamızda şöhret bulmuştur (Akün, 2000, s. 255-262). Eserde kendi tercüme-i hâlini farklı şekillerde ifade eden kişilere de rastlamak mümkündür. Bunlar arasında en ilginç olanlardan biri Mehmed Şakir Efendi'dir. Şakir Efendi, devlete vermiş olduğu hizmeti bir şiir ile dile getirmiştir. Şiirinde 80 yaşına geldiğini, devlete verdiği 66 yıllık uzun soluklu emeğini, sahip olduğu devlet terbiyesini ve Allah'a olan şükürünü dile getirmiş; kendisine verilen nimetler için şükran duyduğunu ifade etmiştir (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, Cüz 1, C. 1, s. 13-14)¹⁷. Bir diğer isim ise Abdülbaki Mehmed Fani Efendi'dir. Kendisi, mesleki tecrübelerini ve devlete hizmetini ayrıntılı bir şiir şeklinde sunmuştur (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, 1325, C. 2, s. 11)¹⁸.

Sonuç

Çalışmanın sonunda *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*'nin, kendisinden önce yazılan klasik biyografi ve tarih literatüründeki sıradan bir memur, şair, bürokrat veya devlet adamı kataloğu olmanın çok ötesinde, Tezkere-i Meşâhîr (Ünlüler Biyografisi) geleneğine karşı çıkan ve küçük-büyük demeden devlet kademesinde görev almış tüm bürokratlara kapılarını açan bir yayın olduğu ortaya çıkmıştır. Bu gelenekte genelde örnek bir kişi, topluma ve devlete model bir insan ortaya konularak; ideal âlim, itaatkâr asker ve başarılı bir bürokrat portresi çizilmesi amaçlanmıştır. Ancak *Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye*, bu kaygıdan uzak durarak; kişinin aynadaki yansımasının bizzat kendisi tarafından anlatılmasına müsaade etmiş ve bu yönüyle diğer prosopografik yöntemlerden ayrılmıştır. Bu yaklaşım, II. Meşrutiyet'in getirmiş olduğu "müsavat" (eşitlik) ideolojisinin biyografi yazımına yansımasının en net örneklerinden biridir.

¹⁷ Sene altmışda girüp hidmete bu abd-i hakîr
Hâliyâ sin-i semânîn ile oldum pür-pîr
Pîrem emâkin-i miyâdîn-i maânîde delîl
Tercüme eyledim emsâlini meydânın
Metn-i tarihini vassâf-ı suhandânının
Ke-hayâlimde tofar-ı mâh-ı şeb-tânının
Bâb-ı âlîde kadîm kademlerden oldum
Bezm-i irfâna nedîm nedemlerden oldum
Çok zamandır ki zaîm zuamadan oldum
Altmış altı senedir devlete hizmet ederim
Lehçe-i mî-küniş-i dergeh-i devlet ederim
Hazret-i mün'ime tahdîs ile minnet ederim
Bûs-ı dâmen gibi evzâ ile olmam dil-gîr
Rabb-ül Allahu ganî-i vahîd-i kadîr

¹⁸ Abdülbaki Mehmed Fani Efendi'nin yazmış olduğu manzume: "Bakardım ruzman mirat ile teşrih eflake Düzeldi eski hikmet şimdi hey'et başka hey'etdir Yed-i beyzay-ı beyzavi eder tahrir-i icazı Dürr bahr-i şeriatdır Buhari ayn-i rahmetdir Muhammed Feyz allame-i Zehavi müftü-i Bağdad İcazet fazlı verdi fakire bir semahatdır. Dedigi gibi memuriyeti hakkında da: Nüfus memuru oldum Kozan'a beş yüz kuruş ile Dokuz ay sıdk ve sayım meşhar erbab-ı gayretidir Sene doksan dokuz Kanun-ı Evvel ibtidasında Kozan a'şarına serkatib oldum feyz-i affetdir. Deyip Cebel, Maraş, Bingazi Tahrirat Müdürlükleriyle Andırın Kazası Kâimmakam vekaletindeki hizmeti ve Mersin Tahrirat Müdüriyetine tayinini nazmen beyan eylemiş ve tezkiye-i nefsi sadedinde dahi: Beşer benden şikâyet etmemiş Mevla'ya şükr olsun Kaderden bende şekva eylesem küfran-ı ni'metdir Ne hizmetde bulundumsa beraetnamesi vardır Hususa Hak Teala alim-i gayb ve şehadetdir demiştir. Efendi mumaleylehin evrak-ı müsbete-sinde manzume-i mezkuresini teyid eden tercüme-i hal resmiyesi görüldüğü gibi tedkikat lazime neticesinde dahi mekarim-i ahlak ve iffet ve iktidarı ber-lisan şükr ve mahmedetle beyan olunmuştur".

Kişilerin devlet ya da üçüncü şahıslar tarafından değil, bizzat kendi kalemleriyle kendilerini betimlemeleri ve bazılarının devlet hizmetlerini manzume şeklinde ifade etmeleri, eserin resmî yayınlarda bulunmayacak özgün yönünü ön plana çıkarmıştır. Eserde dönemi için yenilikçi bir uygulama olan fotoğraf talep edilmesi de eserin bir diğer farkını ortaya koymuştur. Her ne kadar fotoğraf eklemek için fazladan para istense de bu durum ve eserin abonelere özel olması, dönemin yayıncılık sektörünün maddi dinamiklerini de yansıtan önemli bir göstergedir.

Sonuç olarak eserin, son dönem Osmanlı bürokratlarını inceleyen prosopografi araştırmacıları ya da bireysel araştırmacılar tarafından yararlanılacak temel bir kaynak olduğu ortadadır. Bununla birlikte, eserde yer alan biyografilerin diğer resmî sicil kayıtlarıyla karşılaştırmalı olarak incelenmesi, son dönem Osmanlı idari yapısı hakkındaki mevcut bilgileri tamamlayacak yeni verilere ulaşılmasını sağlayacaktır.

References

Arşiv Kaynakları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA). DH.MKT, 2738/61; ZB, 330/88.

Şahsi Arşivler:

Taha Toros Arşivi, Belge No: TT-635030.

Süreli Yayınlar

Mir'ât-ı sicill-i me'mûrîn-i Osmâniyye: İnkılâb-ı ahîr-i Osmânî'deki ricâl-i afîfe-i devlet: Târih-i inkılâb-ı Osmânî 10 Temmuz 1324 (C. 1-2). (1325).

Makale ve Kitaplar

Adalar Subaşı, D. (2021). Arap edebiyatında tabakât (biyografi) türünün gelişimi. *Doğu Dilleri Dergisi*, 6(1), 28-47.

Akyıldız, A. (2017). İnsanı yazmak: 19. yüzyıl Osmanlı biyografi yazıcılığı ve problemleri üzerine bir değerlendirme. *Osmanlı Araştırmaları*, (50), 221-225.

Akün, Ö. F. (1992). Bursalı Mehmed Tâhir. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 6, s. 454-458). İstanbul: TDV Yayınları.

Akün, Ö. F. (2000). İbnülemin Mahmud Kemâl. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 21, s. 249-262). İstanbul: TDV Yayınları.

Birinci, A. (2007). PAKALIN, Mehmet Zeki. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 34, s. 145). TDV Yayınları.

Çetin, A. (2005). Sicill-i Ahvâl defterleri ve dosyaları hakkında bir araştırma. *Vakıflar Dergisi*, (29), 89.

İpekten, Halûk, Kut, G., İsen, M., Ayan, H. ve Karabey, T. (Haz.). *Sehî Beg, Heşt Bihişt*. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2017.

Kütükoğlu, M. S. (2010). Sicill-i Ahvâl Defterleri'ni tamamlayan arşiv kayıtları. *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, (12), 141.

Özcan, A. (1988). Abdurrahman Şeref. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (C. 1, s. 175) TDV Yayınları.

Özcan, A. (2003). Mehmed Süreyya. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 28, s. 528). TDV Yayınları.

Sarıyıldız, G. (2009). Sicill-i Ahvâl Defterleri. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 37, s. 134-135). TDV Yayınları.

TBMM. (2010). *TBMM albümü 1920-2010 (1920-1950)* (C. 1). TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları.

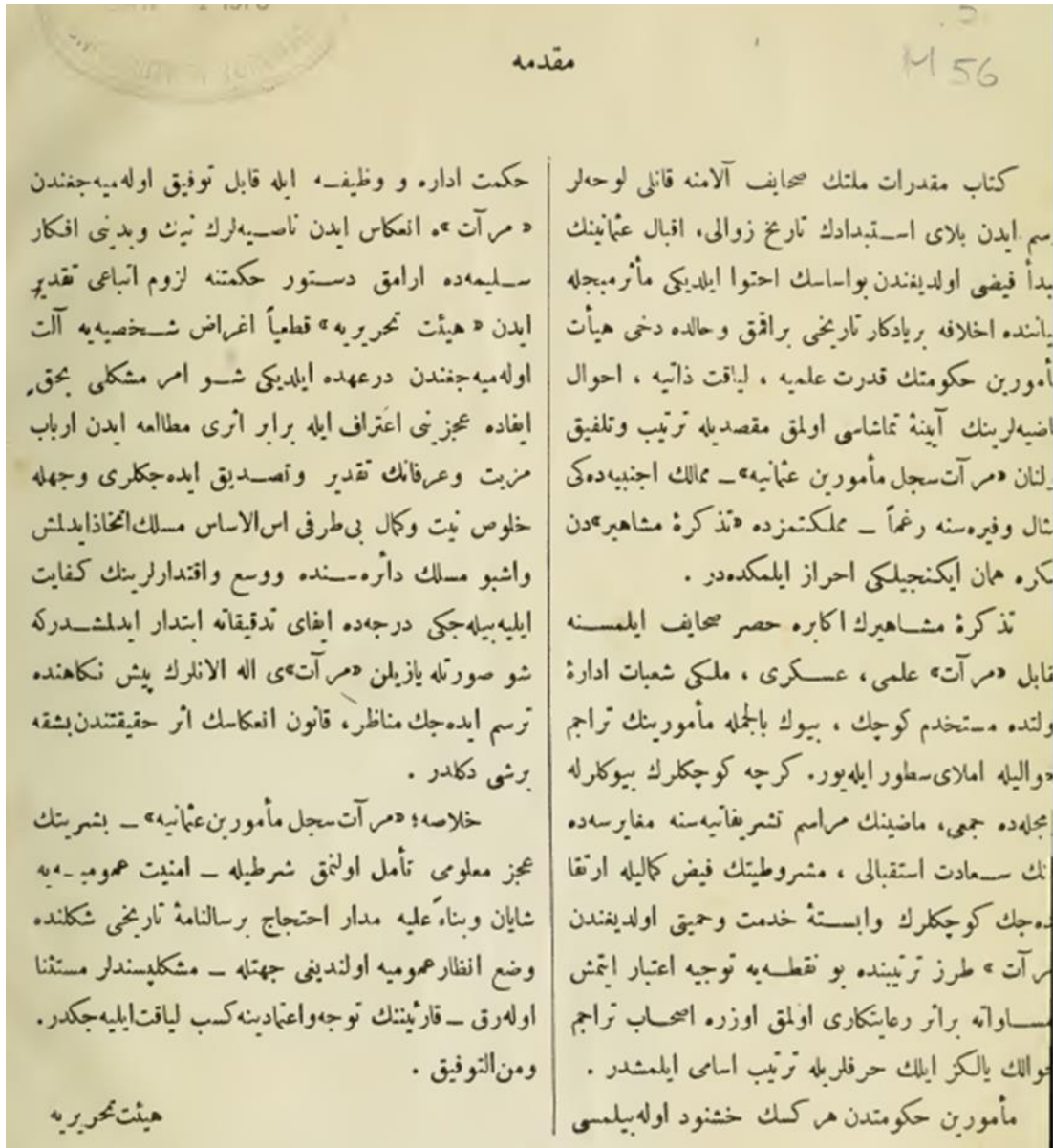
Uçman, A. (2007). Recâizâde Mahmud Ekrem. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (C. 34, 503-504). TDV Yayınları.

Uzun, M. (1989). Ali Seydi Bey. *TDV İslâm Ansiklopedisi* (C. 2, s. 442-445). TDV Yayınları.

Yavuz, Y. Ş. (2006). Mustafa Sabri Efendi. *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (C. 31, 350-353) İstanbul: TDV Yayınları.

Yılmaz, M. (2018). II. Meşrutiyet devri İzmir basınında mizah: Kukuruk ve Neşter örneği. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 33(2), 545-573.

Ekler:

Ek 1 Heyet-i Tahiriye tarafından yazılan Mukaddeme (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, C. 1, s. 2.)

Ek 2 Enver Paşa'nın kendi kaleminden yazmış olduğu tercüme-i hâli. (Mir'ât-ı Sicill-i Me'mûrîn-i Osmâniyye, C. 1, s. 3.)

ETHICAL DECLARATIONS**Research and Publication Ethics**

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR**Araştırma ve Yayın Etiği**

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başına yürütmüştür. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.